

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra pedagogiky a psychologie

Bakalářská práce

Etický kodex a jeho všeobecné uplatnění

Vypracoval: Petr Vondrášek
Vedoucí práce: doc. PhDr. Miroslav Somr, DrSc.
České Budějovice 2014

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě - v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných pedagogickou fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce.

Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích 24.3.2014

Podpis studenta:

Poděkování

Děkuji doc. PhDr. Miroslavu Somrovi, DrSc. z Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích za inspiraci, vedení, konzultační pomoc a sdílení cenných rad při zpracování této práce. Rovněž děkuji mé rodině za podporu, kterou mi prokazovala během studia.

Motto

"Jednej takovým způsobem, aby lidskost v tobě stejně jako v druhých nebyla jenom prostředkem dosažení cíle, ale i cílem sama o sobě."

Immanuel Kant

Bibliografický záznam

Vondrášek, Petr. *Etický kodex a jeho všeobecné uplatnění*. Bakalářská práce. České Budějovice: Jihočeská univerzita, Fakulta pedagogická. Katedra pedagogiky a psychologie, 2014, 85 stran.

Vedoucí bakalářské práce: doc. PhDr. Miroslav Somr, DrSc.

Abstrakt

Bakalářská práce *Etický kodex a jeho všeobecné uplatnění* se zaměřuje na tematiku etických kodexů ve vztahu jejich uplatnění v praxi. Cílem je revize pohledu soudobé společnosti na to, zda je existence etických kodexů pro současného člověka záležitostí stále aktuální nebo pouze formální. Teoretická část je věnována vysvětlení základních pojmů spolu s uvedením historického a náboženského pozadí vývoje etiky. V praktické části je na základě dotazníkového šetření proveden výzkum, zaměřený na vnímání potřeby a aktuálnosti etického kodexu na pracovišti.

Klíčová slova:

Etika, etický kodex, etické jednání, morálka

Abstract

Bachelor thesis Code of Ethics and its general application focuses on the theme of ethical codes in relation to their application in practice. The aim is to review the perspective of contemporary society, whether the existence of ethic codes issues for the contemporary human is still current or only formal. The theoretical part is devoted to the explanation of the basic concepts together with the historical and religious background of the ethic development. At the practical part based on a questionnaire survey and the carried out research that is based on the perception of the need and timeliness of the ethic code in the workplace.

Keywords:

Ethics, Code of Ethics, ethics, morality

Obsah

1. Úvod	9
2. Teoretická část	12
2.1 Etika	12
2.1.1 Dělení etiky	12
2.1.2 Historie etiky	14
2.1.3 Etika a štěstí	18
2.1.4 Náboženství a etika	20
2.1.5 Situační etika	24
2.1.6. Proč se chovat eticky?	25
2.1.7. Chovat se eticky ano, ale	25
2.1.8. Mýty o etice	29
2.2 Etické kodexy	30
2.2.1 Proč etické kodexy?	31
2.2.2 Jak etické kodexy vznikají	32
2.2.3 Tvorba etického kodexu	33
2.2.4 Složení etického kodexu	33
2.2.5 Etický audit	34
2.2.6 Stavovská čest	35
2.2.7 Etika jednotlivce	36
2.3 Etické kodexy preferovaných povolání současnosti	39
2.3.1 Zdravotnictví	39
2.3.1.1 Situace ve zdravotnictví	39
2.3.1.2 Principy lékařské etiky	40
2.3.2 Policie	42
2.3.2.1 Cíle policejní etiky	42
2.3.2.2 Zvláštnosti policejní subkultury	42
2.3.3 Úředník	44
2.3.3.1 Specifika veřejné správy	44
2.3.4 Manažer	45
2.3.4.1 Nedostatečné povědomí o etice	45
2.3.4.2 Manažeři se etiku uplatňovat obávají	46
2.3.4.3 Tři pilíře manažerské etiky	47

3.	Praktická část	48
3.1	Cíl výzkumu.....	48
3.2	Metodologie praktické části.....	48
3.3	Dotazníková metoda	48
3.4	Výzkumný soubor.....	49
3.5	Výběr respondentů.....	49
3.6	Stanovení předpokladů dotazníkového šetření	50
3.7	Struktura dotazníku.....	50
3.8	Výsledky výzkumného šetření a jejich analýza.....	51
3.9	Shrnutí výsledku výzkumu	63
3.10	Diskuze k výzkumným předpokladům	65
3.11	Třináctá komnata respondenta	66
3.12	Osobní postoj k etickým kodexům	68
4.	Závěr	69
5.	Seznam použité literatury	71
6.	Přílohy.....	73
6.1	Etický kodex lékaře	73
6.1.1	Etický kodex České lékařské komory.....	73
6.1.2	Hippokratova přísaha	76
6.2	Etický kodex Policie České republiky	77
6.2.1	Služební slib.....	78
6.3	Etický kodex úředníka	79
6.4	Etický kodex manažera.....	85

1 Úvod

Každý člověk při nástupu do nemocnice, cestě do školy, na úřad či do obchodu, podvědomě očekává, že se zrovna té jeho záležitosti ujme někdo ochotný, příjemný a profesně schopný.

Fenomémem dnešní doby jsou špičkově vybavená pracoviště, od zmíněných nemocnic, ústavů, až po obchodní zařízení. Co se komfortu a životní úrovně týče, žijeme v současnosti (v našem státě) jistě v jedné z nejlepších etap dějin, neboť o takovém blahobytu a dostatku by se našim předkům mohlo sotva tak zdát ve snu. Otázkou však je, co by říkali na to, co nelze vyjádřit koeficienty úrovně či jinými grafy. Pokud by bylo možné *změřit* společenské klima, mezilidské vztahy ..., jakých hodnot bychom se dobrali? Co bychom se asi (o sobě) dozvěděli?

Vzpomínám na svého dědečka, kdy mi svými vyprávěními o prvorepublikovém životě podával svědectví o tehdejší těžké, zároveň však krásné době. Těžké v rodící se hospodářské krizi. Krásné v popisu obyčejného života, kdy své významné místo mělo scházení se sousedů po staveních u společné práce nebo možnosti se každý den osobně ztišit u všudypřítomného křížku či u kapličky a odevzdat své starosti i radosti *vyšší moci*.

Nejsem naivní, abych se upínal k době, která byla předzvěstí budoucnosti dobou světových válek, a jsem vděčný za to, že mohu žít v době dnešní. Nemohu se však ubránit přemýšlení, proč ona *přímá úměra* velkého pokroku v oblasti poznání a rozvoje blahobytu neplatí též v rovině mezilidských vztahů.

Podstatnou část svého života prožije člověk na svém pracovišti, kde jsou mezilidské vztahy konfrontovány a prověřovány v různých situačních obměnách, majících za následek buď naši spokojenost nebo nespokojenost.

I když v naší uspěchané době můžeme mít pocit, že na etiku na pracovišti není čas, nebo že to je disciplína tak pro akademické nebo náboženské prostředí, je právě etika hodnotou, se kterou se každý den setkáváme prakticky skoro všude. Řada lidí má tendenci pojem *etika na pracovišti* zaměňovat za pouhé *něco* odpovídající vnitřnímu pocitu, který mu napovídá, co je a není správné. Abychom neskončili v podobném omylu, jsou významnější pracoviště vybavena etickými kodexy. Stanovenými směrnici, co je a co není správné či přípustné ve vztazích a způsobech chování k zákazníkům či klientům ať vnějším nebo vnitřním. Díky tomu by mělo být zajištěno, že zaměstnanci budou takto nastavené vysoké standardy chování nejen dodržovat, ale

především kreativně rozvíjet. Absence morálních postojů a úbytku slušného chování na pracovištích nás však občas nepříjemně konfrontuje s otázkou, jak to s těmi etickými kodexy je a k čemu jsou vlastně dobré?

Pokud bychom se chtěli zabývat etickými kodexy, dostaneme určitě v každém podniku, úřadu či firmě dostatek materiálů, kde jistě nalezneme hodně podnětů a myšlenek k tomu, jak by to v té praxi mělo vypadat.

Téma *Etický kodex a jeho všeobecné uplatnění* jsem si vybral pro svou bakalářskou práci proto, že jsem přesvědčen o nutnosti a především aktuálnosti poselství etických kodexů naslouchat. A nejenom naslouchat, ale především se nechat hodnotami v nich ukrytými ovlivňovat a nechat je promlouvat na našich pracovištích skrze naše všední úkony, vztahy k lidem a profesionální odvádění svěřené práce.

Přínos této práce očekávám především ve vlastním uspořádání si informací o dané problematice, což by se mělo přirozeně promítnout v sebereflexi na zhodnocení mého přístupu a osobní zainteresovanosti v postojích k etickým kodexům na mém pracovišti. Pokud by to ovšem v tomto bodě skončilo, považoval bych celou práci za pouhé přehazování myšlenek z místa klidu na místo zapomnění. Očekávám, že respondenti, které bych rád ve výzkumu oslovil, poctivě zhodnotí a popíší své vlastní postoje podle skutečného stavu, a teprve na základě výsledku jejich výpovědí budeme moci konstatovat, jak na tom v naší společnosti jsme. Rád bych, aby však nezůstalo u vybádaného konstatování, ale aby téma aplikace etických kodexů byla hodnotou, kterou bude ve svém profesionálním životě vyznávat, především však aplikovat do praxe co nejširší počet lidí.

V teoretické části se v úvodu zaměříme na obecná pojetí etiky, připomeneme si její průběh a vývoj během historie, tvorbu etických kodexů a také se zaměříme, co by měl etický kodex obsahovat.

V praktické části prověříme, nakolik jsou etické kodexy považovány za společnosti prospěšné, zda jsou vůbec potřeba a není-li to přece jen pro dnešní dobu přežitek. Budeme zkoumat, jestli jsou etické kodexy v praxi přirozenou součástí nás samých, nakolik vychází z našeho osobního přesvědčení o jejich smysluplnosti a zda je v nás vůbec touha či potřeba *nějaký* etický kodex v té své životní praxi aplikovat.

V předpokladech určených pro výzkum se zaměříme na to, jestli je nějaký rozdíl v aplikaci etiky člověkem věřícím a nevěřícím, nakolik je výraz *etický kodex* pojmem, kterému rozumí (nerozumí) lidé různých věkových kategorií, nebo není-li etický kodex dokumentem vhodným do muzea k oprašování v případě, že by se z etického kodexu na

pracovištích stala trpěná formalita. Pro názornější ilustraci se budeme moci v přílohách podrobněji seznámit s etickými kodexy čtyř vybraných preferovaných povolání.

Hlavním cílem této práce je podat aktuální náhled na smysl existence etických kodexů.

2 Teoretická část

2.1 Etika

Slovo *etika* vychází z řeckého výrazu *ethos*, což znamená charakter, zvyk, mrav, či obyčej. Etika je teorií morálky a mravnosti, tzn. hlubší, teoretickou reflexí morálních hodnot, norem a morálního života vůbec. Etika vzniká tam, kde se člověk nebo společnost ptají po hlubším zdůvodnění svého jednání. Můžeme též tvrdit, že každý jen trochu přemýšlivý člověk zaujímá nebo se alespoň snaží zaujmout etický postoj, neboť se nespokojuje s tím, že věci kolem něj jsou prostě takové jaké jsou a nedá se s tím již nic dělat.

2.1.1 Dělení etiky

Podle M. Somra je etika dělena na:

1. **teoretickou** etiku – zaměření na filozofické otázky etiky
2. **praktickou** etiku – řeší konkrétní etické problémy v běžném životě
3. etiku **profesní** – zabývá se řešením mravních problémů jednotlivých profesí v širokém kontextu společenských souvislostí a vztahů¹

Ve sféře vztahové nastává dělení ve dvou rovinách:

1. etika **individuální** – názory a mravní postoje jednotlivce
2. etika **sociální** – zabývá se společenskými stanovisky uplatňování mravních norem a společenských činností v dané sociální skupině

Jiljí V. Příkaský poukazuje ještě na aspekt etiky spojený s morálním jednáním. Smyslem etiky také může být objevování klíče k poznání, nakolik je naše jednání mravně hodnotné, zdali je v souladu s mravními hodnotami, nebo jim odporuje. Kdykoliv člověk jedná a může se rozhodnout ve prospěch svůj nebo druhého člověka, vzniká současně i riziko s nebezpečím mravně špatného jednání.

Proto proniká etika do nejrozmanitějších oborů a podle toho můžeme rozlišovat etiku sociální, lékařskou, obchodní atp. Jedním z hlavních významů etiky je její podíl na

¹ Somr, M. *Etika a profesní etika*. České Budějovice: 2011, str. 3

utváření charakteru při výchově dětí a dospělých. Pomáhá totiž při vytváření postojů a v rozlišování dobra a zla.²

Etika se rodí tam, kde se člověk nebo společnost ptá po hlubším zdůvodnění svého jednání, tzn. může být hlubší reflexí hodnot morálních, jejich norem a morálního života vůbec. Petr Nesvadba v tomto kontextu cituje českého filozofa Jana Sokola, který na tuto důležitou okolnost upozorňuje zdůrazněním toho, že *morálka je pozitivní a jasně říká, co být má a nemá. Naproti tomu se etika ptá vždy proč.*³

Svým způsobem považuje etiku z problematizaci daného, za kladení a zodpovídání morálních témat. Proto tato témata v sobě vždy ponesou onu dvojakost, kterou se vyznačuje specificky *etické* tázání: budou poukazovat k tomu, co *jest*, ale zároveň i k tomu, co *býti má*.⁴

Mel Thompson rozlišuje čtyři základní přístupy etiky:

1/ deskriptivní – popis morálních hodnot a činů, které zastává určitá lidská společnost, ale nezjišťuje, co je nebo není správné. Pouze popisuje danou situaci. Je zčásti sociologií a zčásti psychologií morálky.

2/ normativní – zkoumá normy, kterými se ve svém morálním jednání a rozhodování lidé snaží řídit. Dotýká se otázek týkajících se povinností – co by člověk dělat měl. Zaměřuje se na výrok o nějakém chování a ptá se, zda je *správné toto dělat*.

3/ metaetika – zabývá se problematikou jazyka, kterým je o morálce hovořeno a toho, jak je možné tento jazyk zdůvodnit. V průběhu 20. století si britští a američtí filozofové místo jednoduché otázky, nakolik je *něco* správné, kladli otázku *co to znamená*, když řeknu že je *to* správné...

4/ aplikovaná – dle autora nejnaléhavější a nejdůležitější oblast etiky. O etiku by se nikdo nezajímal, pokud by v životě neexistovaly problémy a starosti, které člověka vybízí k vyjadřování a zkoumání mravních rozhodnutí a hodnot.⁵

² Příkaský, V. *Etika*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2000, ISBN 80-7192-505-5, s. 8

³ Nesvadba, P. *Policejní etika*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, ISBN 978-80-7380-195-3, s. 13

⁴ Nesvadba, P. *Policejní etika*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, ISBN 978-80-7380-195-3, s.13

⁵ Thomson, M. *Přehled Etiky*. Praha: Portál, 2004, ISBN 80-7178-806-6, s.11-13

2.1.2 Historie etiky

Vývoj etiky lze stanovit ve třech základních obdobích: starověku, středověku a novověku.

Starověk (500 př. n. l. – 500 n. l.)

Pro starověk jsou charakteristické hodnoty a myšlení starověkého Řecka, nejvýrazněji však řecká filozofie. Nejvýraznějšími postavami tohoto období jsou Sokrates (469-399 př.n.l.), Platón (427-347 př.n.l.) a Aristoteles (384-322 př.n.l.), můžeme říci nejvýznamnější představitel etiky tohoto období.

Sokrates (*Poznej sám sebe*) se na rozdíl od svých předchůdců, kteří pátrali po původu a příčinách světa, zaměřoval na záležitosti člověka a společnosti. Byl přesvědčen, že lidé chybují hlavně proto, že nedovedou správně užívat svůj rozum a že jednají podle svých domněnek, místo aby se snažili skutečně poznávat.

Za jednoho z nejvýznamnějších a nejvlivnějších myslitelů vůbec bývá právem označován Platón (*ideál krásy, dobra a pravdy, především však hledání spravedlnosti*). Spolu se Sokratem obrátili pozornost filozofů od úvah o povaze a původu světa k otázkám člověka a lidské společnosti. Ústředními tématy pro ně byly rozdíly mezi pravým poznáním a pouhým míněním, ctnost v rámci možné výchovy k ní, spravedlivé uspořádání obce a dobro, jako konečný cíl člověka i obce.⁶ Jako tři hlavní důvody, v nichž Platón viděl důvod pro to, že je lepší být spravedlivý než nespravedlivý, uvádí: a/ nespravedlivý člověk je řízen vlastními přáními, která jsou však neomezená, což nakonec vede k frustraci osobnosti (neboť všechna přání nemůže nikdy zcela uspokojit), b/ ten, kdo zná pouze vlastní přání, nemůže posoudit výhody, které mu přináší rozumová úvaha a c/ rozum má přednost před okamžitým uspokojováním žádostí, které přinášejí pouze dočasné hodnoty, tzn. zabývá se pravdami a hodnotami věčnými.⁷

Aristoteles (*každé řemeslo a každé zkoumání, stejně jako každý čin i rozhodnutí, zřejmě usilují o dosažení nějakého dobra*). Dobro tedy můžeme označit za cíl veškerého snažení. Nad etikou Aristotelovou pojednává ve své diplomové práci Jana Čutková, kde

⁶ www.seznam.cz, wikipedia, <http://cs.wikipedia.org/wiki/Plat%C3%B3n>, 25.8.2013

⁷ Srov. Kohout, J.; Muchová, L.; Palouš, R.; Svobodová, Z. *K etické výchově*. Praha: Karolinum, 2011, ISBN 978-80-905117-0-5, s.61-61

zdůrazňuje, že etika Aristotelova je etikou štěstí, blaženosti, jež představuje cíl života a zároveň největší dobro. Zdůrazňoval, že nejvyšší ctnosti člověk dosáhne umírněností. Ideálem Aristotelovy etiky je občan s bohatě rozvinutými vztahy.⁸

Středověk (5.-15. stol.)

S tímto obdobím je nejvíce spojováno jméno Augustina Aurelia (354-430). Podle jeho názorů existuje dobro, zatímco zlo neexistuje. Na rozdíl od filozofů antiky staví Aurelius těžiště morálky mimo jednotlivce a ztotožňuje ji s Boží vůlí.

Další výraznou postavou tohoto období je Tomáš Akvinský (1225-1274). Jeho etický systém je založený na lidské racionalitě, třebaže vychází z víry v Boha. Nazývá se etikou přirozeného zákona. Ludmila Muchová ve svém pojednání o Etické výchově poukazuje u Tomáše Akvinského na výchozí Aristotelovy myšlenky, že každá věc sleduje nějaký svůj účel, který se projevuje už v jejím samotném utváření, a naplnit tento účel je oním nejvyšším dobrem, o které je třeba usilovat. Každá věc a každý jev má svoji příčinu, ovšem hledání řetězce příčin těchto jevů nás nikdy nedovede k poznání jejich účelu. Za východisko morálky považuje Tomáš Akvinský lidský rozum. Přirozený zákon Tomáše Akvinského vyjadřuje středověkou snahu sloučit myšlenku Aristotelovu, že všechno by mělo směřovat ke svému účelu a cíli, a křesťanskou nauku, podle které jsou všechny věci stvořeny Bohem s cílem získat ucelený obraz toho, co lze považovat za přirozené a správné. Definoval čtyři tzv. kardinální ctnosti: statečnost, moudrost, smysl pro míru a spravedlnost. Proti nim postavil sedm hlavních hříchů nebo-li neřestí: lakomství, pýchu, závist, smilstvo, nestřídmost, hněv a lenost.⁹

Novověk (15.století až současnost)

Toto období je zaměřeno více na vnitřní hodnoty člověka a na hledání pravdy. Více se projevuje odklon od Boha (náboženství). Výraznými protagonisty jsou Hobbes (1588-1679), Locke (1632-1704), Kant (1724-1804) a další.

Až dosud byly etické systémy, týkající se morálky a mravnosti, vnímány jako pohled jednotlivce vzhledem ke společnosti. V 17. a 18. století se objevují nová pojetí

⁸ Čutková, J. *Etika ve veřejné správě*. Brno: Masarykova univerzita, 2012, s.9

⁹ Kohout, J.; Muchová, L.; Palouš, R.; Svobodová, Z. *K etické výchově*. Praha: Karolinum, 2011, ISBN 978-80-905117-0-5, s.64-65

morálky, která se ptají, kde se morálka ve společnosti vlastně rodí. Důvodem bylo poznání, že základ lidského jednání je v emocích, nikoliv v rozumu.

Hobbes, který žil (v Anglii) v době probíhající občanské války, usoudil, že lidská přirozenost je vesměs sobecká a jednání člověka je vedeno spíše citem než rozumem. Aby však byl za této situace vůbec možný společný život lidí a nezvrhl se v anarchii, je důležité, aby mezi vládcem a jedinci existovala smlouva, ve které se vládce zaváže, že bude chránit přirozená práva všech.

Locke považoval *společenskou* smlouvu za všeobecný základ morálky. Dle jeho přesvědčení jsou lidé od své přirozenosti sobečtí, ovšem na stranu druhou si uvědomují potřebu nezaujaté, spravedlivé autority, kterou jim má tato *společenská* smlouva zprostředkovat.

Za rozhodujícího považoval Hobbes vládce, odpovědného za zákony. Locke to viděl z opačného úhlu pohledu: vládce zákonu podléhá a konečná autorita nenáleží jednotlivci, ale autoritám stanoveným státem, což jsou vlastně zásady demokratického uspořádání společnosti.¹⁰

Dvě věci naplňují mysl vždy novým a vzrůstajícím obdivem a úctou, čím častěji a vytrvaleji o nich přemýšlíme: hvězdné nebe nade mnou a mravní zákon ve mně. Nemohu je pouze hledat a tušit, jako by byly zastřeny temnotami nebo v transcendentní oblasti mimo můj obzor. Vidím je před sebou a spojuji je bezprostředně s vědomím své vlastní existence.

Immanuel Kant se v tomto slavném a všeobecně známém citátu dotýká dvou věcí: hvězdného nebe nad sebou a mravního zákona uvnitř sebe. Tzn. světem, člověka obklopujícím, kde člověk objevuje tohoto světa zákonitosti a světem vnitřním, kde se člověk rozhoduje podle nastavení mravním zákonem k mravním činům. Naznačuje tímto, že jeho zkoumání se bude týkat otázek, jakým způsobem člověk svět a jeho zákonitosti poznává, a otázek, jak může člověk dospět k mravnímu rozhodnutí. A to je etika.

Někteří myslitelé 18. a 19. století zkoumali etiku ve světle vývoje jedince nebo osobních otázek, které si lidé kladou. Etika není objevena, ale vytváříme ji my svými

¹⁰ Srov. Kohout, J.; Muchová, L.; Palouš, R.; Svobodová, Z. *K etické výchově*. Praha: Karolinum, 2011, ISBN 978-80-905117-0-5, s.65-66

vlastními rozhodnutími. Výraznou postavou tohoto období je Friedrich Nietzsche. Sepsal řadu filozofických děl, která měla velký vliv na myšlení ve 20. století. Jeho hlavním tématem byla ostrá kritika evropského myšlení, zejména platónské tradice a křesťanské morálky, jimž Nietzsche vytýkal, že se staví proti síle tvořivého života a nakonec vedou k nihilismu. Jeho často aforisticky pojednávaná témata *smrti Boha*, *vůle k moci* a *nadčlověka* jsou dodnes předmětem diskuzí a polemik, viz např. Zdeněk Nejedlý.¹¹

Z dalších osobností, které zaujímají výrazné místo v následných obdobích po současnost můžeme ještě zmínit Kirkegaarda (1813-1855), Heideggera (1889-1946), Sartreho (1905-1980), nebo Bonhoeffera (1906-1945).

Soren Kirkegaard se zabýval povahou a významem lidské existence. Byl velmi zbožný a tvrdil, že stěžejním vztahem člověka je jeho vztah s Bohem, neboť to byl Bůh, kdo dal člověku právo svobody v rozhodnutí. Podle Kirkegaarda musíme my sami hrát aktivní roli v utváření sebe samých a velmi podstatnou úlohu v tom má naše rozhodnutí. *Člověk nemůže pochopit mravní volbu, pokud bude stát stranou a bude ji hodnotit, ale jedině tak, že sám bude volit, vědom si svobody měnit se a utvářet sebe sama. Skutečným dobrem je pro člověka to, co mu pomáhá stát se v pravém slova smyslu skutečně člověkem.*¹²

Martin Heidegger byl naopak ateista, z čehož vyplývá, že pro člověka nemůže být podstatný vztah k Bohu (jako u Kirkegaarda), ale právě naopak – lidská náhodná váženost do světa, určená především okolnostmi, které před každého člověka život předkládá. Základní Heideggerova etická otázka se týká uvržení člověka do života (který si sám dobrovolnou volbou nevybírá) s vyhlídkou vlastní smrti, což je velmi

¹¹ Naše „moderní“ filosofie: na ni ve 20. století velmi zapůsobil Friedrich Nietzsche, otec a hlavní filozofická autorita německého fašismu. Hlasatel hrubé síly, německé povýšenosti nad jinými národy, aristokratismu vybraných jedinců nad tupou, neuvědomělou masou. Kolik lidí i v naší tzv. moderní kultuře podlehl Nietzscheovi, živili se jím, napodobili jej, dali se prostoupit „nietzscheovstvím“, zejména jeho otravným, tak v hloubi protilidovým pesimismem. (Nejedlý Z. *Za lidovou a národní kulturu. Z české literatury a kultury* (1860 - 1960), Praha 1972, str. 322 - 323)

¹² Kohout, J.; Muchová, L.; Palouš, R.; Svobodová, Z. *K etické výchově*. Praha: Karolinum, 2011, ISBN 978-80-905117-0-5, s.76

omezující a může být i úzkostným přemýšlením. Jak tedy dosáhnout autentické existence v tak krátkém životním prostoru?¹³

Jean-Paul Sartre. Když se snažíme utvářet sami sebe takové, jací bychom měli být, nevyhneme se představě, jací bychom (podle nás) být měli. Zároveň se tím přiznáváme k hodnotám, které vyznáváme a které také svému okolí přisuzujeme. Podle Ludmily Muchové není život člověka pouhá výzva (jako důsledek toho, že jsme se prostě a jasně na tento svět narodili), ale je to také celoživotní program, kdy je naše životní rozhodování vyjádřením této skutečnosti. Pokud se rozhodujeme, neexistuje žádný obecný mravní kodex. Podstatné je být v tomto rozhodování autentický, odmítnout veškeré konvence a zahodit všechny masky. Pokud lidstvo neuznává existenci Boha, nachází se ve velmi obtížné situaci, neboť není-li Bůh, neexistuje žádné předem dané, na člověku nezávislé dobro, neboť není žádné dokonalé vědomí, které by toto dobro *myslelo*. Není-li Bůh, je všechno dovoleno. Člověk je ve svém lidství osamělý, musí přitom převzít plnou odpovědnost za svá rozhodnutí a stejnou svobodu a odpovědnost by měl poskytnout rovněž ostatním lidem. Neudělá-li to, stává se pouhým předmětem, součástí určeného schématu příčin a následků.¹⁴

2.1.3 Etika a štěstí ...

... je člověk, vyznávající etiku, šťastnější?

*štěstí = stav nebo pocit blaha, úplného uspokojení, blaženost, úspěch.*¹⁵

Touto otázkou se již zabývali učenci a filozofové napříč celými dějinami světa. Podle Aristotela je štěstí konečný cíl jednání, tzv. eudaimonismus. Štěstí je odvozeno od činění dobra se zvláštní pozorností na chování spojené s interpersonálními vztahy. Důraz je kladen na záležitosti nemateriální povahy, zahrnuje rovněž správné a spravedlivé chování. Na stranu druhou hedonismus připisuje štěstí bohatství a materiálním statkům. Jinými slovy, výsledkem etického chování je zvýšené štěstí, ale jen pokud takovéto chování vede ke zvýšení materiálního komfortu.

Zdeněk Dytrt zmiňuje, že o této otázce již přemýšlel Platón ve spise *Republika*: *spravedlivý muž je šťastný muž a nespravedlivý muž bídný a že nejlepší a*

¹³ Srov. Kohout, J.; Muchová, L.; Palouš, R.; Svobodová, Z. *K etické výchově*. Praha: Karolinum, 2011, ISBN 978-80-905117-0-5, s. 76

¹⁴ Srov. Kohout, J.; Muchová, L.; Palouš, R.; Svobodová, Z. *K etické výchově*. Praha: Karolinum, 2011, ISBN 978-80-905117-0-5, s. 77

¹⁵ Kolektiv autorů. *Slovník spisovného jazyka českého*. Praha: nakladatelství ČSAV, 1960, ISBN 1960 1311

nejspravedlivější charakter je nejšťastnější. Podobně uvádí též Aristoteles, že štěstí vzniká ze ctného života a že ctnosti jsou získávány ctnými či etickými způsoby.¹⁶

Objektivní pohled na vztah etického či neetického chování ve vztahu ke štěstí, co by zpětné vazby na účastníky v ději je velmi složité, ba až nemožné.

Zdeněk Dytrt popisuje zkoumání empirického vztahu mezi postoji lidí respektujících etické chování a osobním štěstím. Za jeden z nejvíce zkoumaných faktorů, ovlivňujících osobní štěstí člověka, považuje příjem. Mohu si za peníze koupit štěstí? Ano i ne. Důležitou roli v této otázce hraje porovnávání se s druhými. Lidé neberou v potaz své absolutní bohatství, ale spíše toto své bohatství porovnávají s druhými. Například pokud se jejich příjem zvyšuje, ale pomaleji než příjem druhých, pak má celkové štěstí tendenci spíše klesat. Na dalším důležitém místě je zdraví a sféra rodiny, následuje sféra zahrnující osobní, emoční, sociální a psychologické faktory.

Následně se Zdeněk Dytrt zabývá otázkou, nakolik jsou s osobním štěstím spojeny pro-sociální nebo sobecké motivy. Potvrzuje tzv. *Hedonický paradox*, že ten, kdo hledá štěstí pro sebe, jej nenalézá, naproti tomu ten, který hledá štěstí pro druhé, se se štěstím setkává. Pokud pro-sociální chování koresponduje se zvýšeným štěstím, potom může etické jednání také působit pozitivně na uváděné hodnoty štěstí.¹⁷

Ze zcela jiného úhlu pohledu se ke *šťestí* člověka staví Bible. Daný subjekt není konečnou stanicí příjmu *šťestí*, ale součástí jakéhosi většího celku, který jej vytváří. Otázka štěstí tedy není zjednodušena na *já* a *být šťastný*, ale přirozeně, což je vlastně podstata křesťanství, ve svém procesu počítá i s těmito dalšími subjekty. Tento druh štěstí je vlastně pouhým vedlejším produktem při činnosti, kterou člověk vykonává. Ve svém kázání na hoře Blahoslavenství Ježíš Kristus hovoří o šťastném člověku vždy ve spojitosti, že se mu něčeho nedostává, neboť právě to mu jednou Bůh udělí v míře nejvrchovatější.

*Kteří lidé jsou skutečně šťastni? Šťastní jsou pokorní, nenamýšlení, vždyť těm patří Boží království. Šťastní jsou ti, kteří pláčou v zármutku, vždyť Bůh je potěší. Šťastní jsou ti, kteří touží po tom, co je správné, jako žízniví po vodě, vždyť jejich žízeň bude utišena.*¹⁸

¹⁶ Srov. Dytrt, Z. *Odpovědný management v podnikání a veřejné správě*. Žilina: Georg, 2012, ISBN 978-80-89401-75-8, s.54

¹⁷ Srov. Dytrt, Z. *Odpovědný management v podnikání a veřejné správě*. Žilina: Georg, 2012, ISBN 978-80-89401-75-8, s.54-62

¹⁸ *Slovo na cestu*. Praha: Česká biblická společnost, 2012, ISBN 978-80-87287-47-7, s.1306-1307

2.1.4 Náboženství a etika

*Podíváme-li se na tisícileté dějiny lidstva, náboženství a etika je morální koncept, který zakotvoval a stále zakotvuje smysluplný život miliard lidí naší planety, ať si o víře ta jeho menší – ateistická část, myslí cokoli. Vznik a potřeba náboženské etiky patrně souvisí s těmi nejhlubšími tajemstvími lidské duše. S tím, co věřící nazývají milostí z víry hovoří psychologové o zážitku tajemství.*¹⁹

Karel Skalický ve své studii uvádí, že náboženská potřeba je celek, mající několikero složek, které formuluje jako potřebu:

- Zaštítěnosti a jistoty
- Nadvlády (nad přírodou a společností)
- Předvídání budoucích událostí
- Životní orientace
- Spásy a osvobození
- Zneškodnění ničivé hltavosti času
- Nesmrtelnosti
- Očištění
- Spravedlnosti²⁰

Jelikož bylo křesťanství více jak jedno tisíciletí součástí evropské kultury, můžeme směle tvrdit, že svým poselstvím ovlivnilo snad každého autora, pohybujícího se na poli etickém.

Náboženství obsahují nauku o povaze světa a postavení člověka v něm a v reakci na ně předkládají mravní vodítka. Zamýšlíme-li se nad základními etickými otázkami typu *proč být dobrý, k čemu se chovat morálně, nebo smysl života*, nemůžeme se nedotknout otázek, které jsou zásadní a základní pro náboženské přemýšlení.

Mezi etikou a náboženstvím byly vyvozeny tři základní vztahy morálky:

Autonomní – na náboženství je nezávislá. Morální principy, které tento člověk uznává, si odvodil od životních zkušeností vlivem hlasu svého rozumu. Neznamená to, že takovýto soubor etických hodnot je s náboženstvím v rozporu, naopak mohou být spolu ve shodě a souladu, aniž by se nějak vzájemně napadaly či se od sebe vymezovaly, např. *zákon lásky*.

Heteronomní – ta naopak na náboženských myšlenkách a hodnotách staví, nespokojí se

¹⁹ Nesvadba, P. *Policejní etika*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, ISBN 978-80-7380-195-3, s.65

²⁰ Srov. Skalický, K. *Po stopách neznámého Boha*. Praha: Aula, 1994, ISBN 80-901626-4-9, s.164-169

s *pouhou* zkušeností či rozumem. Opírá se o myšlenky církevních autorit, čerpá a nechá se oslovovat církevní tradicí. Nevyrůstá z osobní rozumové úvahy jedince, ale nechá si ordinovat a podřizuje své myšlení normám a předpisům církevního společenství. Pokud je vše ve zdravých mezích, nemělo by učení církve zásadně odporovat rozumové úvaze těch, kteří se k tomuto učení dobrovolně a z lásky hlásí.

Teonomní – tento typ morálky vychází ze základního chápání Boha, aniž by závisela na autoritě jakési církve či církevního společenství. Západní náboženství hovoří o zdroji principů a hodnot jako o *Bohu* (řecky Theos). Takový morální systém uznávají lidé, kteří uznávají Boha jako zdroj svých morálních principů a hodnot. To byl např. systém Tomáše Akvinského. Bůh je zdroj jak etické teorie, tak i náboženského přesvědčení. Také z tohoto uvedeného důvodu mohou křesťané říci, že pokud jednají morálně *dobře*, je to *pouze* jejich odpověď na výzvu, která je obsažena v Boží lásce.

Světské a náboženské pojetí morálky se často shodují v základních hodnotách, jako je láska či lidská důstojnost nebo úcta k člověku. Stoupenci těchto dvou odlišných typů morálky mohou, navzdory své *ideologické* rozdílnosti, dospět ke společným hodnotám. Rozdílný je způsob, jakým k těmto hodnotám dospěli, avšak *výsledek*, pozitivní vztahy k lidem, humanita, láska, je totožný.

Například za pravidlem sedmého přikázání *nesesmilníš*, znamenající dodržování slibu věrnosti vůči svému partnerovi, stojí v hodnotovém žebříčku vysoko postavená hodnota rodiny a lásky manželské. Nebo k dodržení dalšího přikázání, pátého, *cti svého otce a matku*, lze též nahlížet pohledem milujícího vděčného dítěte, aniž by se ztotožňovalo s náboženským smýšlením.

Křesťané mají ale přece jen něco *navíc* a tím je odvolávání se a vědomí *všudypřítomné* Boží autority, se kterou věřící *komunikuje*, takže v důsledku své víry není na řešení složitých situací sám.

Světská a náboženská pojetí morálky se často shodují v základních hodnotách, jako je láska a úcta k člověku. Nejsou to řešení mravních otázek, co rozlišuje světské a náboženské pojetí, ale metoda, kterou k těmto řešením docházejí, a způsoby, jimiž je odůvodňují.

10 Božích přikázání (2. Mojžíšova 20, 1-17)

Datum vzniku Božích přikázání je spojen s historií židovského národa, přesněji řečeno s exodem Židů z Egypta, který se uskutečnil kolem r.1500 př.n.l. Izraelský národ, který původně přišel do Egypta dobrovolně a za lepším životem, se stal postupem času početnou menšinou, která byla degradována na úroveň otroků. Z Hebrejů se stala levná pracovní síla, nejčastěji využívaná ke stavění měst a pálení cihel. O tomto příběhu píše Bible v knize

Exodus. Bůh posílá ke svému lidu vysvoboditele Mojžíše, který tento lid za velmi dramatických okolností skutečně vyvádí. Problémy ovšem nekončí, ale v mnoha podobách začínají, neboť po staletí držený národ v otroctví má problémy žít ve svobodě. A tak Bůh píše Deset přikázání a předává je Mojžíšovi.

1. Já jsem Hospodin, tvůj Bůh, já jsem tě vyvedl z egyptské země, z domu otroctví. Nebudeš mít jiného boha mimo mne.
2. Nezobrazíš si Boha zpodoběním ničeho, co je nahoře na nebi, dole na zemi nebo ve vodách pod zemí. Nebudeš se ničemu takovému klanět ani tomu sloužit.
3. Nezneužiješ jména Hospodina, svého Boha. Hospodin nenechá bez trestu toho, kdo by jeho jména zneužíval.
4. Pamatuj na den odpočinku, že ti má být svatý. Šest dní budeš pracovat a dělat všechnu svou práci, ale sedmý den je den odpočinutí Hospodina, tvého Boha. Nebudeš dělat žádnou práci ani ty ani syn tvůj a tvá dcera.
5. Cti svého otce a matku, abys byl dlouho živ na zemi.
6. Nezabiješ.
7. Nesesmilníš.
8. Nepokradeš.
9. Nevydáš proti bližnímu svému křivé svědectví.
10. Nebudeš dychtit po domě svého bližního. Nebudeš dychtit po ženě svého bližního ani po jeho otroku ani po jeho otrokyni, vůbec po ničem, co patří tvému bližnímu.²¹

Deset Božích přikázání je vnímáno jako směrnice lidem do života, jako Boží dar

²¹ Bible. Praha: Česká biblická společnost, 1993, ISBN 80-900881-8-X, s.81

člověku, kde je zjevena Boží vůle. Poselství Desatera je možné shrnout do dvou bloků. První (příkázání 1- 4) je zaměřeno na vztah vertikální, člověk - Bůh, druhá část (příkázání 5-10) horizontální, vystihuje vztah člověk - člověk.

V Novém zákoně (druhá část Bible) Ježíš Kristus příkázání aktualizuje a to shrnutím do tzv. *největšího příkázání*:

*Miluj Hospodina, Boha svého, z celého svého srdce, z celé své duše, z celé své mysli a z celé své síly. Druhé je toto: miluj svého bližního jako sám sebe.*²²

Krátce před ukřižováním se Ježíš k této otázce ještě vyjadřuje:

*Nové příkázání vám dávám, abyste se navzájem milovali, jako jsem já miloval vás, i vy se milujte navzájem. Podle toho všichni poznají, že jste moji učedníci, budete-li mít lásku jedni k druhým.*²³

Jak vyplývá ze všech uvedených nařízení Božích – primární je vždy vztah, a to vztah křesťanské lásky *agape* podle příkladu Ježíše Krista; proto bývá křesťanství označováno jako *etika lásky*.

Pro etiku v židovství i křesťanství má **Desatero příkázání** zásadní význam. Popisuje ty nejdůležitější požadavky, kterými by se měli křesťané řídit. Navzdory své několikatisícileté existenci tvoří dodnes základ různých právních systémů současnosti.

Víra versus náboženství

Je na místě si tyto dva pojmy rozlišit. V mnohém se významy těchto pojmů mohou překrývat, ale zároveň mezi nimi může vzniknout velký rozpor. Víra je spíše záležitostí vztahu, krok svrchovaně svobodný, odevzdání se do Božích *rukou*. Náboženství je svým způsobem podoba víry – ovšem za přispění institucionalizované podoby.

Důležitými pojmy v životě víry je spasení z milosti, hřích, znovuzrození, předurčení, Boží vůle.

²² Bible. Praha: Česká biblická společnost, 1993, ISBN 80-900881-8-X, Nový zákon, s.54

²³ Bible. Praha: Česká biblická společnost, 1993, ISBN 80-900881-8-X, Nový zákon, s.105

2.1.5 Situační etika

Evropská společnost si celým dvacátým stoletím nesla trauma dvou světových válek, které byly z morálního hlediska velmi špatné. Výsledkem byla smrt a utrpení milionů lidí. Přitom většina z těch, kteří byli následně obviněni z činů proti lidskosti a později stanuli před nezávislými soudy, se hájila tím, že pouze byli poslušni rozkazů nadřízených a plnili normy, dané totalitním systémem.

V 60. letech se nechala mladá generace okouzlit hnutím hippies, zčásti také proto, že toužila po životě v klidu, lásce a míru. Toto hnutí ovšem, co se postojů k morálce týče, vykazovalo spíše rozpaky a rozladění.

Na začátku druhé poloviny tohoto století proto vyvstávají otázky, jaký je to vlastně vztah mezi normami, plynoucími z mravních a právních kodexů společnosti a konkrétním morálním či nemorálním činem člověka. Jedním z následných směrů, snažící se o „ohraničení“ morálky vůči společenským normám a pravidlům, byla situační etika.²⁴

Nejznámějším zástupcem tohoto směru je Joseph Fletcher (1905-1991). Jeho výchozím myšlenkovým bodem je křesťanská morálka, kde v *zákoně lásky* spatřuje jediný a jedinečný princip zároveň, podle kterého by mohl člověk určit, co je, v dané aktuální situaci, správné. Tam, kde láska vyžaduje, aby šla konvenční mravní zásada stranou, je správné tak učinit.

Pro pochopení ve smyslu, v jakém J. Fletcher přemýšlel, je potřebné si ujasnit, že neměl na mysli lásku *eros* (tělesnou), nebo *philia* (přátelskou), ale *agape* (Boží) - láska nesobecká, nepodmíněná.

Situační etika je asi nejjednodušší etický systém, který může pochopit každý člověk. Díky principu lásky se můžeme snadno vymezit vůči názorům ostatních lidí, aniž bychom se ztápěli v pocitech nejistoty či viny. Jak podotýká Ludmila Muchová – umožňuje jednat podle svého nejhlubšího přesvědčení, viz např. v časech totality, kdy dotyčný u výsledku STB zapíral a vědomě nepodával pravdivé údaje, aby, v případě vyslovení pravdy, nebyl nikdo poškozen.²⁵

²⁴ Srov. Kohout, J.; Muchová, L.; Palouš, R.; Svobodová, Z. *K etické výchově*. Praha: Karolinum, 2011, ISBN 978-80-905117, s. 78

²⁵ Srov. Kohout, J.; Muchová, L.; Palouš, R.; Svobodová, Z. *K etické výchově*. Praha: Karolinum, 2011, ISBN 978-80-905117, 2011, s. 80

2.1.6. Proč se chovat eticky?

- Pokud se firma, podnik, úřad bude chovat eticky – není to svým způsobem omezující postoj?
- Neztratí firma na výdělku a nepovede to ke ztrátě konkurenceschopnosti?
- Nejsou investice do lidských zdrojů a kultivace firemních prostředí tak trochu „vyhozené“ peníze?
- Jaké jsou vlastně motivy etického jednání?

Na uvedené otázky odpovídá Alena Putnová s Pavlem Sekničkou následovným výčtem pozitiv jako důsledku etického chování:

Snížení transakčních nákladů – např. výdaje za soudní pře, vymáhání plnění smluv a dohod, ochrana osob, majetku.

Posílení loajality zaměstnanců – příznivé sociální klima posiluje dobré a dlouhodobé vazby mezi zaměstnanci a zaměstnavateli a napomáhá k oboustranné důvěře.

Vytváření a posilování image – pro pozitivní vnímání je důležitá dostatečná informovanost a transparentnost.

Posilování spokojenosti zákazníků či klientů – spokojený zákazník nebo klient se vrací, neboť upřednostňuje společnosti, které dodržují etická pravidla.²⁶

Eliminace trestných činů – etika vede k prevenci proti nezákonnosti. Ovlivňuje hodnoty (každého pracovníka, předně managementu).

2.1.7. Chovat se eticky ano, ale...

I když se můžeme rozhodnout pro to chovat se eticky a etiku vědomě začít uplatňovat v projevech svého chování, přesto se nám může stát a **stává se to**, že v nás toto rozhodnutí začne svádět boj s naším druhým já, které má velkého spojence, naši přirozenost, naše podvědomé postoje, sklony, dispozice. Důsledkem bývá tendence opustit ne vždy pohodlnou cestu a splynout s davem, vždyť to unášení proudem, proti kterému je tak snadné přestat jít, je tak příjemné a pohodlné. Tento stav můžeme nazvat jako etické selhání, či při prosazování vědomého rozhodnutí chovat se eticky nedostatek motivace.

²⁶ Srov. Putnová, A.; Seknička, P. *Etické řízení ve firmě*, České Budějovice: Protisk, 2007, ISBN 978-80-247-1621-3, s.26-27

Častou příčinou těchto stavů bývá vliv:

Pocit ohrožení

Vysunout hlavu z ulity, vystoupit z řady a říct, co si skutečně myslím, vyžaduje velkou dávku odvahy a to zvláště v situaci, kdy by bylo potřeba aktivně vstoupit do započatého děje a pokusit se zvrátit jeho průběh v souladu s etickými hodnotami.

Příklad.: Pavel je během oběda s kolegy součástí skupinového hovoru o spolupracovníkovi, který s nimi fyzicky není přítomen. Jisté narážky se nezakládají na pravdě a také informace o něm podávané nejsou v souladu se skutečností. Přitom je dotyčný Pavlovi lhostejný, protože s ním nemá společné zájmy ani mezi nimi není přátelský vztah, nazvěme jej jako neutrální. Od Pavla by bylo, kdyby nepravdivé informace uvedl na pravou míru a nepodporoval by svým setrvalým mlčením právě se rozbíhající „zábavu“ (ovšem na účet nepřítomného). Pokud by se Pavel projevil proti svým přátelům tímto jasným stanoviskem, cítí se v ohrožení - aby jej i nadále přátelé „brali“, nechce přitom zradit podporu svých vznikajících postojů na té straně, na které by to mělo být.

Hlas rozumu

Praxe, která je vnímána za zcela přirozenou a optimální cestu směrem k *cíli*, může být v neshodě s etickými stanovisky. Předpokladem je, že se nenajde nikdo, kdo by chtěl na tyto neshody poukazovat, natož měl odvalu a sílu je měnit. Aby se dotyčný s tímto stavem vyrovnal a nemusel snášet výčitky svědomí, dostávají se tzv. vnitřní omluvení, argumenty, podporující správnost daného stavu, že se *zase tak moc neděje*. Vnitřní hlas, tážající se po smyslu jít proti proudu, který tě stejně strhne a semele, jenom podporuje ona alibistická stanoviska, že není nikdo čistý, každý kdo vstoupí do řeky, se namočí atp. Velmi častým argumentem a zároveň omluvou pro podporu neetického chování je stanovisko, že jsem jen malým šroubkem v celém stroji, který nemůže nic změnit, maximálně může způsobit svoji zkázu, protože tam *venku* čekají stovky dalších *šroubků*. Velmi vážná situace však nastává, pokud je neetické chování vnímáno za něco běžného, samozřejmého až standardního a vlastně tím i *etického*.

Příklad: inspirujme se životním příběhem Mistra Jana Husa. Pocházel z chudé rodiny ze zapadlé jihočeské vesnice. Již od nejútlejšího věku na něm bylo patrné, že byl velmi nadaný, ale aby mohl získat nějaké vyšší vzdělání, to pro něj bylo velmi složité. Ujímá se jej církev, díky které dosahuje jednoho z nejvyšších vzdělání, na jaké mohl, jako dítě, vůbec pomyslet. Postupem času se z něj stává rektor Univerzity Karlovy a jeho jméno začíná být známé i za hranicemi českého království. Jako jednomu z mála se mu dostává znalost Božího slova, kde jeho upřímným studiem začíná přicházet na rozporuplné postoje tehdejší církve ve vztahu k tomu, co „psáno jest“. Jakmile se jeho názory a rozčarování ze stavu současné církve začínají dostávat mezi lid, stává se Mistr Jan známějším stále víc a víc. Jako lavina na sněhovou kouli se začíná roztáčet ruleta vztahu k poznanému, mezi hlasem rozumu a hlasem svědomí, vztahem k církvi a vztahem k Bohu, mezi volbou života a smrti. Na straně jedné čisté svědomí a pocit odpovědnosti Bohu, ovšem život v ústrkách a posměchu jako kacír, nevděčník a zločinec, na

straně druhé blahobyt, popularita a osobní prosperita, stačí jen potlačit hlas svědomí a být *rozumný* ...

Osobní zisk

Zřejmě nejčastější příčina etického selhání. Jak pravil klasik: *lidská schopnost nalézt pro takovéto jednání racionální omluvu je obrovská*. Otázka osobního zisku je natolik klíčová pro každého jedince, že útok na etický postoj z tohoto úhlu pohledu bývá v drtivé většině případů velmi efektivní. Není ani tak důležité, k jakému typu osobního zisku se daný případ vztahuje, i když tyto motivy jsou různé, např. vlastní existenční problémy, snaha o zabezpečení komfortu pro rodinu, náročný partner, snaha pomoci blízké osobě z finanční krize, touha mít víc atp. V tomuto podobných případech mohou skutečně neetickému chování zabránit jen silné kontrolní mechanismy a maximální transparentnost vnitřních procesů.

Příklad: Marie přišla 10 let před odchodem do důchodu o zaměstnání a stejně jako řada jejích vrstevníků má malou šanci na získání zaměstnání jiného. V lokalitě jejího bydliště žádný zaměstnavatel, který by ji přijal, není a nebude. Problém sehnat práci mají o mnoho mladší lidé, natož Marie, která má i lehký vzhledový handicap, který ji na sebevědomí rozhodně nepřidá. Má závazek v podobě dvou dospívajících dětí, kterým by ráda zajistila alespoň základní možnost vystudovat střední školu, k čemuž ovšem potřebuje zaměstnání. Po roce shánění zaměstnání dostala šanci pracovat ve společnosti, zabývající se podomním obchodem. Představitelům této organizace nevádí ani Mariein věk, ani vzhled, chtějí jí dát šanci. K velkému překvapení Marie zjistí, že nejčastější cílovou skupinou jsou senioři, kterým se produkty jejich společnosti prodávají nejlépe, neboť jsou důvěřiví a nejsnadnější kořisti pro obchodníka, který potřebuje prodat.... Marie tyto, dle jejího mínění, nekalé praktiky zpočátku zavrhuje a tak v první fázi tuto práci odmítá, ovšem dostává ještě týden na rozmyšlenou, zda své rozhodnutí nezmění a alespoň to nezkusí. Marie jde se zkušeným kolegou na jednu akci, podívat se na to, jak prodej probíhá a vidí, jaké velké provize má kolega, stačí jen *trochu* přivřít oči. Marie činí jedno ze svých nejtěžších rozhodnutí v životě

Od našeho prvního dne po ten poslední jsme ve spletnosti vztahů a situací, kdy záleží jen na nás, nakolik naše reakce na tyto podněty budou ovlivněny etikou. Stáváme se nejenom hlavními aktéry, kdy projevujeme své postoje, ale též objekty voleb a rozhodování druhých lidí. Naše jednání a pole působnosti prověří nejlépe, kolik etické vnímavosti v nás je, nakolik naše činy podpoří naše slova a naopak.

Situace, kdy víme, co je správné a my si víme rady, jsou situacemi *standardními*, kdy projevujeme svou vůli a jednáme podle přiměřených schémat, ovšem do nových situací se dostáváme, pokud si nevíme rady, kdy není v našich schopnostech rozlišit, co je dobré a co špatné, kdy nastává tzv. *etický problém*. Tento stav zpravidla vzniká v situacích, kdy:

- Máme několik alternativ, které se zdají stejně optimální, ale vylučují se navzájem (každá má své klady i zápory a my je mezi sebou zvažujeme).
- Máme dvě možnosti, kdy obě vedou k něčemu, co si nepřejeme (tzn. předkládají dělat věci, které nechceme).
- Nejsme si jistí, co je správné, kde je plus a kde minus.
- Volíme mezi *menším zlem*.
- Jsme konfrontováni se žádoucí, ale pro nás těžko realizovatelnou alternativou (víme co chceme a potřebujeme, ale není možné to realizovat).

Život je přitom jako kniha, kdy každý den jsme nuceni *napsat* nový list, a pokud nevíme co psát, je to náš problém. Jedna z mála jistot na tomto světě je skutečnost, že prostě *musíme* a i když nevíme, ocitáme se na křižovatce, kdy volíme další směr. Etické jednání není cestou nejsnazší a snadno dostupnou, právě naopak. Chovat se eticky je často ta cesta složitější, zvláště pokud bereme (jako že o tom etika je předně) ohled na druhé lidi. Zde však již řešíme otázku z jiného odvětví, kdy záleží na našem stanovisku a postoji ohledně toho, jaké *cesty* jsme se rozhodli volit, s čímž též souvisí volba cíle našich cest. Naše cíle vypovídají velmi zřetelně o cestách, které k nim vedou, o motivaci a životním nasměrování. Ostatně o tomto dilematu cesty již přemítá biblický autor Matouš v 7. kapitole svého evangelia:

*vejděte těsnou branou, prostorná je brána a široká cesta, která vede do záhuby a mnoho je těch, kdo tudy vcházejí. Těsná brána a úzká cesta, která vede k životu a málokdo ji nalézá.*²⁷

²⁷ Bible. Praha: Česká biblická společnost, 1993, ISBN 80-900881-8-X, s.17

2.1.8. Mýty o etice

Je více záležitostí náboženství než řízení ...

... hodnoty víry v Boha sice nejsou v rozporu s etickými zásadami, ale nijak etice nepředurčují provázanost nebo těsný vztah.

Pokud jsou zaměstnanci etičtí, stačí to...

... a etickému podnikání již nemusíme věnovat pozornost. Jde o záležitost celého společenství, o stejný hodnotový kurs, nasměrování.

Etika je disciplína tak pro filozofy, teology či akademiky ...

... kdo toto proklamuje, naprosto nepochopil smysl etiky a její poselství. Naopak, etika je určena a vychází vstříc běžným situacím všedního života, uplatňování metod a postupů v praktickém provozu.

Etika nutí lidi *dělat* dobře ...

... etika vede člověka k tomu, aby chtěl být takový z vlastního pochopení jejího poselství. Je velký rozdíl v prosazování něčeho, čemu sám věřím a co uznávám, ne jen pokud by se to *tak mělo dělat*.

Je záležitostí těch dobrých - špatným přikazuje ...

... i dobří lidé se podílí na špatných věcech, je ovšem otázka: kdo je vůbec dobrý? Co to je *dobro* a *zlo* v člověku? Být dobrým by se měl snažit každý člověk. Pro neetické chování nemůže být omluvou okolnost typu špatné nálady, stresu, momentální nepohody.

Etika je *novinkou* ...

...přitom je stará přes 2000let. Nad etickými principy již přemýšlel Platón, Aristoteles nebo Cicero.

Pokud nemám problémy s právem - jednám eticky ...

... muselo by platit ono *co není zakázáno, je dovoleno*, což s etikou zásadně nekoresponduje.²⁸

²⁸ Srov. Dytrt, Z. *Dobré jméno firmy*. Praha: Alfy Publishing, 2006, ISBN 80-86851-45-1, s. 21

2.2 Etické kodexy

- *dokument, který upravuje obecná i konkrétní pravidla práce v jednotlivých organizacích a profesích*²⁹
- *jde o systematicky zpracovaný soubor obecných, ale i konkrétních norem a předpisů. Tento dokument vymezuje vztahy mezi členy určité komunity*³⁰
- *jsou jedním z významných regulátorů etického chování a představují souhrn základních etických norem a pravidel, které garantují základní, nutná pravidla etického chování příslušných subjektů. Představují základ lidského chování, určité stupnice naléhavosti při hledání optimálního způsobu chování daného subjektu*³¹

Soubor konkrétních pravidel, vycházející z hodnot a principů organizace, vymezující standard profesionálního chování.

Jedná se o podzákonný předpis, kolektivně dobrovolně přijatý nebo shora nařízený (pro zaměstnance př. veřejné správy), který má tvořit vodítko pro chování a rozhodování veřejných činitelů.

Etické kodexy a jiné podobné dokumenty slouží ke kultivaci podnikového prostředí a podnikové kultury.

I když nemá právní platnost, může jeho porušení vést k určitému postihu (např. u zaměstnance snížením osobního hodnocení, u firem negativní publicita atd.).

Neřeší nečestné chování, avšak stanovuje pravidla, vymezují hranice těm, kteří se k nim dobrovolně přihlásili.

Všichni bychom měli mít svůj etický kodex, tzn. slušné chování a zásadní mravní hodnoty.

²⁹ http://cs.wikipedia.org/wiki/Etick%C3%BD_kodex

³⁰ <http://www.eticky-kodex.cz/co-je-eticky-kodex/>

³¹ Somr, M. *Etika a profesní etika*. České Budějovice: 2011, str.22

2.2.1 Proč etické kodexy?

V sedmdesátých letech minulého století firma Johnson & Johnson v USA aktualizovala své podnikatelské krédo a Bob Kniffin, viceprezident této společnosti, vysvětluje: „*Soustředili jsme se na každou frázi a každé slovo. Ptali jsme se sami sebe, zda tomu stále věříme. Naše setkání skončila vždy dílčím doladěním, ale v podstatě jsme diskutované hodnoty neměnili. Během setkání týmu, který na tezíh kodexu pracoval, se však diskutované hodnoty vstípily do mysli našich všech manažerů.*“ Kniffin nabízí praktickou radu: „*Praktický užitek etického kodexu spočívá v tom, že v krizi není čas na morální závěry, ale je možné se na krizi připravit a vytvořit zásady, podle kterých by se mělo v takové situaci postupovat.*“³²

V současné době se stále rozšiřuje okruh profesí, pro něž jsou sestavovány kodexy etických principů. Kromě očekávaných a nesporně důležitých kodexů (Etický kodex České lékařské komory, Etický kodex novináře, Etický kodex České televize, Etický kodex práv pacientů atd.) můžeme i u dalších profesí očekávat, že se hlásí k jistému etickému kodexu.

Existence etického kodexu dané společnosti dává navenek najevo, že skupinové zájmy jsou nadřazeny zájmům soukromým. Etické kodexy mají charakter závazných povinností, kterými je omezována libovůle jednotlivců. Jednání jednotlivců orientují ve jménu *obecného dobra*.

Na smysl etických kodexů jsou různé názory. Některé subjekty jej vítají s otevřenou náručí, jiné jej považují za zbytečný dokument, jehož smysl je pouze formální, nikoli něco praktického.

O etických kodexech bývá obvyklé hovořit ve spojení s takovými soubory normativů, které jsou určeny pracovníkům profesí, vyznačující se společnými specifickými rysy:

- Výkon těchto profesí je nějakým zásadním způsobem vázán na nejpodstatnější hodnoty lidského života (základní lidská práva, svoboda, zdraví)
- Vykonavatelé těchto profesí mají značné pravomoci a svým postojem mohou hluboce zasáhnout do osobního života svých klientů (zákazníků)
- V těchto profesích jde o vyšší zájmy společnosti, kde se jedná o nadřazenost obecného prospěchu zájmům jednotlivce

³² Dytrt, Z. *Dobré jméno firmy*. Praha: Alfy Publishing, 2006, ISBN 80-86851-45-1, s. 124

- Tyto profese se vyznačují vysokou mírou autonomie práce a rozhodování s častou absencí bezprostřední kontroly ze strany nadřízené instance, a proto je na místě vysoká míra osobní odpovědnosti za přijatá/vydaná rozhodnutí.³³

2.2.2 Jak etické kodexy vznikají

Dobrý etický kodex nevzniká pouhým vytipováním *nosných pilířů* na základě diskuzí či názorů. Měl by vycházet z konkrétní praxe (situace), znalosti věci a prostředí, a také zahrnutím předpokládaného vývoje společnosti. Nejde o proklamace ani reklamu, to by bylo z pohledu veřejnosti velmi laciné gesto. Etický kodex by měl být dokumentem, který verbálně, srozumitelně shrnuje vyjádření taktických kroků k plnění strategických cílů. Zvláštní pozornost by měla být věnována slabinám organizace, jejím slabším místům, kde by mohlo být plnění strategie brzděno.

Vytvoření speciální skupiny (týmu), kde by měly být zastoupeny všechny zainteresované subjekty společnosti (firmy, podniku, úřadu...).

Diskuze, co vše do dokumentu zahrnout. Měla by probíhat všemi stupni organizace, aby byla co nejvěrohodněji vystižena specifika dané pracovní pozice.

Tvorba kodexu je cílevědomým procesem, který stále směřuje k určitému záměru, musí respektovat především vytváření pozitivního obrazu daného subjektu v očích veřejnosti a předcházet projevům neetického chování, podstatnou částí je zpětná vazba, tzn. hodnocení teoreticky stanoveného k možnosti aplikace v běžném pracovním procesu pracoviště.

Zpočátku pasivní účastníci se v probíhajícím procesu postupně mění v účastníky aktivní. V konstruktivní diskuzi by měli přehodnocovat dosavadní styl práce, hodnotit proběhlé procesy.

³³ Srov. Nesvadba, P. *Policejní etika*. Plzeň: nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, ISBN 978-80-7380-195-3, s. 204

2.2.3 Tvorba etického kodexu

Při tvorbě etického kodexu je vhodné dodržovat několik pravidel:

1/ Etický kodex by měl identifikovat klíčové etické otázky či dilemata, se kterými se zaměstnanci mohou dostat do kontaktu, a poskytovat návody na jejich řešení.

2/ Neměl by být příliš obecný ani suplovat jiné dokumenty firmy, měl by se symetricky dotýkat jak vztahu firmy k jejím partnerům včetně zaměstnanců, tak i zaměstnanců k firmě.

3/ Specifickou pozornost by měl kodex věnovat řízení lidských zdrojů.

Důležitý je i proces tvorby kodexu a způsob jeho implementace, které mohou být důležitější než kodex samý.³⁴

2.2.4 Složení etického kodexu

Existují oblasti, které mají univerzální – všeobecný charakter a jsou tudíž aplikovatelné pro všechna odvětví. Podrobnější atributy etického kodexu jsou dány specifikací daného oboru či předmětu podnikání.

Preambule – závazek společnosti k etickému jednání

Vztahy se zákazníky

Vztahy k zaměstnancům

Vztahy k dodavatelům

Vztahy ke konkurenci

Vztahy k vládě a místním orgánům

Struktura a obsah kodexů jednotlivých společností se liší. Odchyldy v obsahu jsou způsobeny specifickými faktory, které zrcadlí rozdíly především v tradicích, mravní vyspělosti managementu a zaměstnanců, schopnostech obsadit strategické pozice úspěchu, činnosti a velikosti firmy. I přes tyto odchylky a odlišnosti můžeme v kodexu stanovit typické obsahové okruhy, které by neměly v žádném z nich chybět.

Jedná se zejména o:

- Respektování práva
- Čestnost a fěr konkurenci

³⁴ <http://kariera.ihned.cz/c1-53354960-jak-vytvorit-eticky-kodex-organizace>

- Bezpečnost a kvalitu produkce
- Konflikty zájmů
- Odmítnutí diskriminace v jakékoliv formě
- Vztahy s dodavateli
- Oceňování účetnictví, uzavírání smluv
- Zneužívání a využívání informací v obchodním styku
- Korupci
- Sociální odpovědnost
- Ochranu životního prostředí
- Informace o majetku ³⁵

Zdeněk Dytrt ve své knize *Dobré jméno firmy* předkládá směrnice pro přípravu etických kodexů:

- Zdůraznění hodnot významných zákonů a vnitřních pravidel organizace
- Uvedení hlavních oblastí a metod, kterými lze problém řešit
- Možnosti, jak je možné hledat cestu z nežádoucí situace
- Návrh sestavení a řešení analytického týmu
- Stanovení etických hodnot řešení, které by uspokojily stakeholders ³⁶
- Výběr nejdůležitějších priorit z výsledků předchozích kroků (př. důvěryhodnost, respekt, odpovědnost...)
- Vypracování návrhu etického kodexu ³⁷

2.2.5 Etický audit

Audit = prověření, zhodnocení, nebo také slyšení, poslouchání

Dějiny auditu jsou velmi bohaté. V historii bývá nejčastěji *audit* spojován s kontrolou římských provincií, které se týkaly porovnávání příjmu s doloženými výdaji. Kontrolovanému úředníkovi se posléze dostalo možnosti veřejného slyšení. Ještě

³⁵ Putnová, A.; Seknička, P. *Etické řízení ve firmě*. Praha: Grada, 2011, ISBN 978-80-247-1621-3, s. 77

³⁶ Wikipedie: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Stakeholder>

Pojem *stakeholder* zahrnuje všechny osoby a instituce, kt. mají s podnikem cokoli do činění

³⁷ Dytrt, Z. *Dobré jméno firmy*. Praha: Alf Publishing, 2006, ISBN 80-86851-45-1, s. 125

je v historii možné vystopovat zmínky o auditu starých Egyptanů, kteří vyžadovali informace, týkající se daňových příjmů, ze dvou na sobě nezávislých zdrojů.

Význam etického auditu

Audit by měl sledovat jeden nebo i více z níže uvedených cílů:

Kontrola řízení – kvalitní provedení auditu by mělo odhalit existenci eventuálních skupin s neformální autoritou a jejich cíle. Firmy střední velikosti, nebo také často i úřady se někdy dostávají do složité situace, neboť se v nich projevují intriky a účelové vytváření koalic za účelem prosazení osobních zájmů, což může být v rozporu s cílem pracoviště, na kterém potom mohou být zaměstnanci demotivováni a otráveni tímto stávajícím stavem. Bez ohledu na velikost firmy či úřadu mohou být ve finále demotivováni zaměstnanci příčinou neuspokojivých ekonomických výkonů.

Transparentnost pro všechny skupiny stakeholders.

2.2.6 Stavovská čest

*Čest = vysoce kladný mravní stav budící obecnou úctu i kladné společenské hodnocení tohoto stavu. Mravní čistota, poctivost.*³⁸

- výsledek, souhrn úcty a respektu, prokazované veřejně jinými subjekty jako uznání postavení, stavu, případně zásluh. Ještě dnes lze zdvořile říci, že nějaké pozvání je pro mne *čest* (pocta) přijmout, tzn. přijmout projevenou poctu.³⁹

Dnešní doba častých a stále nových a na to navazujících novějších reforem v různých odvětvích společnosti, reagujících na rozkolísanost jistot, projevy morálního relativismu a skepse, přímo volá po znovuhledání a tím snad i znovuoživení takové hodnoty profesní etiky, kterou je stavovská čest.

Jistě se i dnes nalezne řada jedinců, kterým pojem stavovská čest není cizí, ovšem komplexně můžeme pozorovat, že vnímání tohoto atributu bývá odsunováno často na okraj zájmu jako cosi zastaralého, nepraktického či nadbytečného.

Zuzana Herzogová chápe stavovskou čest jako vědomou hrdost na příslušnost k dané profesi a uvědomělé plnění morálních povinností, které výkon této profese regulují.⁴⁰

³⁸ Kolektiv autorů. *Slovník spisovného jazyka českého*. Praha: nakladatelství ČSAV, 1960, 1960 1311

³⁹ Srov. Sokol, J. *Filosofická antropologie*. Praha: Portál, 2002, ISBN 80-7178-627-6, s.177

⁴⁰ Srov. Herzogová, Z. *Policejní etika*. Praha: vlastním nákladem, 2003, s. 53

Petr Nesvadba konstatuje, že je možné žít buď *ze své práce*, nebo *pro svoji práci*. První varianta je výdělečného charakteru, ovšem nelze ji nijak zlehčovat nebo snižovat její postatu. Přesto je zásadní rozdíl v tom, zda dotyčný subjekt ke své práci přistupuje *z vnějšku*, tzn. jako k způsobu materiálního zabezpečení pro sebe a svou rodinu, nebo zda k němu přistupuje *z vnitřku*, jako k činnosti, která tuto materiální záležitost přesahuje, neboť ji vnímá jako že má hlubší smysl a širší dosah.⁴¹

Petr Nesvadba připomíná myšlenky Petera Koreného, který oprávněně zdůrazňuje (v souvislosti s náplní práce policisty), že tato práce potřebuje kromě právních a odborně bezpečnostních základů i hlubší vnitřní oporu ve smyslu vnitřní oddanosti dobré věci a jasného vědomí hodnot, jimž tato práce slouží a které jí dávají smysl.⁴² Tento přístup však není doménou pracovníků policie, ale ve svém principu je totožný s akceptováním etického kodexu do praxe v každém oboru.

2.2.7 Etika jednotlivce

Pakliže přemýšlíme nad etickými kodexy uvedených preferovaných povolání, nemůžeme se při řešení jejich aplikovatelnosti v praxi ubránit exkurzu do etického vnímání jednotlivce, který daný etický kodex svým přístupem buď:

- naplňuje - prosazuje jeho hodnoty s pozitivním přístupem
- naplňuje formálně - *aby se neřeklo* – z povinnosti, bez osobního zaujetí
- nenaplňuje – s uvedenými hodnotami se neztotožňuje, má výhrady

Klíčový bod v následné aplikaci etického kodexu do praxe je **osobní přístup** (osobní vztah) k hodnotám, které daný etický kodex prosazuje.

Moderní člověk

- viz. **postmoderní společnost** = důsledek modernizace, kulturní relativizace, přesun lidí z průmyslu do služeb, globalizace.⁴³

Není univerzálně zakotvená etika, ale jen subjektivně pocítovaná morálka.

⁴¹ Srov. Nesvadba, P. *Policejní etika*. Plzeň: nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, ISBN 978-80-7380-195-3, s. 229 - 232

⁴² srov. Nesvadba, P. *Policejní etika*. Plzeň: nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, ISBN 978-80-7380-195-3, s. 232

⁴³ <http://www.imaturita.cz/referaty/zaklady-spolecenskych-ved/sociologie-jako-veda/51/>

- Společnost *po* průmyslová (průmysl je v pozadí za terciárním sektorem)⁴⁴
- Učební obory v menšině – převládá všeobecné vzdělávání vyšším stupněm
- Úbytek fyzické práce – větší zainteresovanost strojů
- Pracovní síla je levná
- Kritika pokroku, relativizace tradičních hodnot
- Krize rodin – rozklad tradičních rodinných vazeb
- Neuznávání autorit
- Zpochybňování morálky, estetiky, vědy
- Přiklání k astrologii, esoterii atp.
- Individualismus

Život současného člověka není nakloněn tomu, aby se zamýšlel. Důvodem tohoto stavu může být málo klidu v *neklidné době*, jehož každodenní součástí je stres na pracovišti, v domácnostech, chvat, soupeření bez cíle, abych byl *nejlepší* ve všem. Média (především televize) drtí jedince profily úspěšného člověka, člověka výkonného, nejlepšího, krásného, silného a neohroženého. Ten, kdo zůstane na chvíli stát, je s největší pravděpodobností záhy předstihnut (svým blízkým kolegou, přítelem), nemocné trápí otázka, zda, až se vrátí, nebude na jejich židli sedět již někdo jiný.

*Moderní člověk nejenže bez ohledu chvátá, ale je také otupělý, blaseovaný, nic jej už nepovznáší, nezaujme, vnitřně nenadchne, ani neuchvátí. Pro vše má jen unavený a ironický úsměv. Ba dokonce ze svého morálního úpadku dělá ctnost. Neschopnost údivu, nadšení, úcty prohlašuje za pevný, chtěný životní habitus.*⁴⁵

Normy pro přijatelné chování nejsou přebírány z inspirativních zdrojů, tázajících se *co je dobré*, ale jsou stanoveny míněním většiny, zjednodušující si stanovení norem, co mi vyhovuje. Důsledkem tohoto trendu je absence hledání *dobra*, především ochoty přinést v cestě za dobrem osobní oběť a tak se stává nejpříjemnější normou cesta *nejmenšího odporu* v cestě za osobním profitem. Dalším důsledkem, naprosto závislým na jeho předchůdci, je nezáměr o to, co je dobré, zaměňování dobra mutací zla, což vede k otupělosti, až možné záměně dobra za zlo.

⁴⁴ Terciární sektor – služby, ekonomie, komunikace, vzdělávání, obchod aj.

⁴⁵ Hartmann N. *Struktura etického fenoménu*. Praha: Academia, 2002, ISBN 80-200-0970-1, s. 38

Dříve trendy odsuzované a právem držené pod *pokličkou* nabývají své atraktivity, co bylo dříve vnímáno za nepřijatelné, je vzýváno jako prospěšné a chtěné.

Člověk s etickým přístupem je protikladem člověka věčně chvátajícího a otupělého, pohodlného, přízemního, stále připraveného a nastaveného k získání především osobního zisku. Je tím, kdo vidí hodnoty v jejich původním smyslu, tím, kdo respektuje jejich neměnnost časem, kdo pochopil, že jedině v jejich sklonění se před nimi lze tuto štafetu uchovat a předat pro další generace.

2.3 Etické kodexy preferovaných povolání současnosti

Představme si etický kodex jako onu pomyslnou špičku ledovce, kterou je možné zahlédnout na mořské hladině.

Pro lepší porozumění ohledně smysluplnosti etických kodexů si na příkladu čtyř preferovaných povolání současnosti ukážeme, co vše může být *pod hladinou*, z čeho etické kodexy vychází, jaké zásady tvůrce etických kodexů ovlivňují, a praktická část této bakalářské práce nastaví zrcadlo, zda je to vůbec potřeba.

2.3.1 Zdravotnictví

2.3.1.1 Situace ve zdravotnictví

*Pokud se lidstvo zahubí samo, nemusí k tomu dojít udušením, nedostatkem kyslíku, likvidací mořských řas a deštných lesů a také ne proto, že se vědomě vystavujeme nebezpečí radioaktivity. K zániku lidstva úplně postačí, když se moderní člověk zbaví všech morálních hodnot. Před tímto nebezpečím musíme varovat stejně důrazně, jako před elementárním ohrožením životního prostředí, které je výsledkem naší civilizace.*⁴⁶

Etických kodexů zdravotníků existuje celá řada, např. Etický kodex České lékařské komory, Etický kodex České stomatologické komory, Etický kodex lékárníka, Etický kodex zdravotních sester a ošetrovatelek, Etické normy v ošetrovatelském povolání, Etický kodex práv pacientů, Etický kodex vysokoškoláků nelékařů atd.

Zdravotnictví v České republice všeobecně můžeme chápat jako soustavu zdravotnických institucí a s tím spojených činností, jejichž náplní práce je péče o zdraví občanů. Porovnáním s ostatními zeměmi EU, nebo i státy ostatními, můžeme konstatovat, že úroveň zdravotnictví je v naší zemi na velmi vysoké úrovni, ať se jedná o dostupnost či kvalitu poskytované lékařské péče, nebo úroveň vybavení zdravotnických zařízení, či ze stránky odborných znalostí zdravotnického personálu.

Vzhledem k charakteru poskytovaných služeb nemůže být zdravotnictví chápáno jako čistě tržní instituce, neboť podmínky v tomto oboru nejsou a nikdy nebudou zcela

⁴⁶ Cit. Konrad Lorenz

tržní. Zvláště přechodem mnohých zdravotnických zařízení na a.s. (nemocnice nevyjímaje) je práce managementu zdravotnických zařízení o to důležitější, neboť musí skloubit záležitosti tržní s těmi, řekněme etickými, jako je např. záchrana lidského života, poskytování nezbytné (základní) lékařské péče atp.

Současná praxe nemocniční i ambulantní péče se v mnohém shoduje s chodem ostatních podniků a firem. Každé zdravotnické zařízení musí skloubit dohromady např. problematiku nákupu přístrojů, jejichž cena bývá velmi vysoká, s jejich následným využitím a hlavně zaplacením, aby nedocházelo k navyšování ztrát.

2.3.1.2 Principy lékařské etiky

Vycházejí z hippokratovské a židovsko-křesťanské tradice. Hippokratova přísaha (viz příloha v závěru práce) je přísaha skládaná lékaři, obsahuje základní etické principy a zásadní měrou přispívá k tomu, že práce lékaře je především povoláním v plném slova smyslu. Navzdory tomu, že byla nasána kolem roku 400 př. n. l., je její poselství respektováno a přijímáno až dodnes. Text dnešní Hippokratovy přísahy je v celosvětovém pojetí mírně upraven v rámci jednotlivých zemí (např. vypuštění odvolávání se na bohy, vyučování lékařství pouze pro muže, nebo zákaz vykonání euthanasie, či vyvolání potratu). Slib dodržovat přísahu je pro lékaře především morálním závazkem, který na sebe lékař přijímá ještě při vstupu do stavovské komory.

Svědomí, ctnost, morálka, či etika – tyto všechny atributy jsou přirozenými vlastnostmi, které lékař (ostatní zdravotnický personál nevyjímaje) při vykonávání svého povolání potřebuje vlastnit. V souběhu s nároky odbornými je toto povolání velmi náročné co do komplexnosti vlastností a hodnot, kterými by měl pracovník ve zdravotnictví disponovat.

Potřeba mravního rozhodování vyvstává vždy, když je praktická situace problematická a když mají zamýšlené varianty svá pro, ale i proti. Častokrát se zdravotník dostává do situace, kdy bývá rozvaha zpravidla mravní povahy.

Podle Heleny Haškovcové bylo mravní rozhodování zdravotníka v minulosti snazší. Tento, jistě zajímavý úsudek, vysvětluje tím, že z důvodu at' nedostupnosti, nedostatku, problematické úrovně technických prostředků, či medicínských způsobů často byla možná lékařská péče značně omezena, která nedovolovala jiné řešení, než řešení tradiční (zvyklostní), které vzhledem k individualitě charakteru různých onemocnění nebylo a nemohlo být dostačující, takže často bylo neúspěšné, žel že i

tragické. Zvláště diagnostické a terapeutické možnosti lékařů byly značně omezené. Dnes je tzv. *moderní medicína* charakterizována především nepopíratelným pokrokem a značným posunem vpřed. Problémem zůstává nedostačující dostupnost špičkových terapií pro co nejširší vrstvy veřejnosti, neboť především výzkumy jsou velmi finančně nákladné, o vlastní léčbě nemluvě.⁴⁷

Principy lékařské etiky jsou akceptovány a rozvíjeny prostřednictvím etických předpisů (kodexů) a důrazem na právní normy.

Velmi často jsme svědky, kdy jednání lékaře nebo ostatního zdravotnického personálu postrádá etické prvky. Je to jen důkazem, že *všichni jsme jen lidé*, ovšem především skutečností, že práce s *lidskou bytostí* - člověkem vyžaduje komplexní vyzrálou osobnost. Důležité je, že existuje ideál, ke kterému je možné etické chování zdravotníka směřovat.

Nejčastějšími etickými otázkami, před které je zdravotnický personál postaven, je otázka potratů - nechtěných těhotenství, jak říci pacientovi *pravdu* o jeho zdravotním stavu (zvláště otázka sdělení nepříjemných diagnóz v podobě předání *špatné zprávy*), složitá komunikace s pacienty, časté setkávání se se smrtí *tváří v tvář* – sdílení procesu umírání atd.

⁴⁷ Srov. Haškovcová, H. *Lékařská etika*. Praha: Galén, 1994, ISBN: 80-85824-03-5, s. 17-19

2.3.2 Policie

Etický kodex Policie je rozdělen do pěti částí:

1. co je cílem Policie České republiky
2. co je základními hodnotami Policie České republiky
3. co je závazkem Policie České republiky vůči společnosti
4. co je závazkem vůči ostatním příslušníkům Policie České republiky
5. co je osobním a profesionálním přístupem příslušníků Policie České republiky

2.3.2.1 Cíle policejní etiky

- Vymezení principiálních etických hodnot, potřebných pro výkon práce policisty
- Určení principiálních etických norem, potřebných pro výkon policejní profese
- Vyjasňování si etických postojů v rozhodujících policejních činnostech
- Stanovení základu pro rozhodování policistů v konkrétních případech
- Hledání východiska pro sebeovládání, vycházející z adekvátního sebehodnocení a sebeuvědomění
- Důraz na rozvinutí morální odpovědnosti vůči společnosti jako celku.⁴⁸

2.3.2.2 Zvláštnosti policejní subkultury

Z hlediska psychologického i sociologického je prostředí, ve kterém se pohybují policisté, z hlediska profesní subkultury velmi specifické. Podstatou každé subkultury je, že podléhá své *vlastní* hierarchii hodnot, očekáváním vlastním, tak i svého okolí a též je stigmatizováno míněním veřejnosti, které zvláště v souvislosti s Policií České republiky je, v některých případech velmi vyhraněné (př. vnímání policisty z minulosti – zpolitizovaný orgán Veřejné bezpečnosti, lidové vtipy atp.). Vlivem příslušnosti k organizaci typu policejního sboru se jednotlivci dostává do oblasti zvláštního

⁴⁸ Srov. Nesvadba, P. *Policejní etika*. Plzeň: nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, ISBN 978-80-7380-195-3, s. 153

subkulturního vymezení, kde se stává součástí skupinové identity (následek příslušnosti do skupiny je vymezení *my* a *oni*).

O aspektech zvláštnosti policejní subkultury pojednává Petr Nesvadba:

- Z hlediska příslušnosti k sociální skupině je Policie skupinou výrazně homogenní. Policisté jsou vzájemně spjati sociálními rolemi a sociálním statutem (rizikovost profese, náročnost povolání, šablona od veřejnosti, společné označení policejními symboly). Výsledkem si jsou policisté navzájem blíží, což však na stranu druhou posiluje uzavřenost s okolím a prohlubuje subkulturní zásady. Tento stav může vést až k pocitu sociální izolace.
- Dalším silným specifickým odlišujícím policejní subkulturu od skoro všech ostatních subkultur, je přísně hierarchizovaný typ organizace, hraničící s vojenskou organizací.
- Personální obsazení - převažující mužský element (pouze 13% žen).
- Vysoká míra stresu, rizik, nepříjemné zážitky, fyzicky i psychicky náročné služby, morální dilemata
- Vysoká míra autonomie - značný prostor pro osobní volbu v situaci, kdy se musí rozhodnout sám za sebe, kdy není možné přijmout instrukce od nadřízeného, např. rozhodnutí o střelbě při použití služební střelné zbraně (může zabít), donucovací technika, razantnost zákroku
- Deviantní prostředí - může na policistu mít až dlouhodobý negativní psychický dopad (morální vyprahlost, lhostejnost, vyhoření).
- Tlak z kontroly veřejnosti - všudypřítomné komentáře od občanů, často neoprávněné. Zevšeobecňování, kolektivní pohled na policisty zúžen posuzováním na všechny směrem k jednomu (který zrovna nemá s posuzováním negativem nic společného - *všichni jsou stejní...*).
- Zvýšená hrozba osobní i služební frustrace - policista vidí více *za oponu* kriminálních případů, může vnímat právní řád jako straníci spíše nezákonnému chování než tomu, kdo je v právu a v pravdě.⁴⁹

⁴⁹ Srov. Nesvadba, P. *Policejní etika*. Plzeň: nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, ISBN 978-80-7380-195-3, s. 189-192

2.3.3 Úředník

Úředníci a zaměstnanci ve veřejné správě vykonávají činnost, která je životně důležitá pro společenské organismy uspořádané ve stát. Státní správa je výkonnou složkou ve sféře veřejných služeb. Za veřejnou službu považujeme službu státu a jeho orgánů, dále například službu obcí nebo krajů. Pro veřejný sektor neplatí stejná pravidla jako pro sektor soukromý. Obvykle se na zaměstnance ve veřejné správě kladou vyšší etické požadavky, jelikož jsou placeni z daní a je zde idea, že má veřejná správa sloužit lidu. Jedním z nástrojů, který může pomoci formulovat etické principy, je sestavení etického kodexu, kterým by se měli úředníci a zaměstnanci státní správy řídit. To by mělo vést k lepšímu, kvalitnějšímu a transparentnějšímu fungování veřejné správy. Kodex může rozšiřovat působnost zákonů o etickou rovinu, na rozdíl od nich mu však chybí závazná vymahatelnost v případě jeho porušení. Z tohoto důvodu se etický kodex může stát zcela nekompetentním nástrojem k dosažení účelu, ke kterému byl navržen, proto je velmi důležité, aby byl celý kodex pečlivě propracovaný.⁵⁰

Etika státní a veřejné správy představuje základní soubor principů, které zahrnují minimální standardy a určují chování všech, kteří jsou zapojeni do veřejného života. Pokud je etika takto chápána, je možné hovořit o konsensu a i jisté kontinuitě hodnot napříč širokým spektrem různých profesí a organizací, zahrnutých v systému veřejné správy.

Čím se etika veřejné správy zabývá?

- Problematikou optimálního chování zaměstnanců
- Snahou o definici typu optimálního úředníka
- Konkretizací zásad zlepšování služeb společnosti

2.3.3.1 Specifika veřejné správy:

- Nepřináší přímý zisk
- Umožňuje stabilní pracovní místo
- Výsledky práce úředníka jsou obtížně měřitelné

Rozhodují preference voličů (přímá závislost na politickém klimatu státu).⁵¹

⁵⁰ http://cs.wikipedia.org/wiki/Etick%C3%BD_kodex_%C3%BA%C5%99edn%C3%ADka

⁵¹ Srov. Dytrt, Z. *Odpovědný management v podnikání a veřejné správě*. Žilina: Georg, 2012, ISBN 978-80-89401-75-8, s. 180

2.3.4 Manažer

Na současném stavu společenského chápání etiky se podílí poválečný vývoj naší republiky, kdy bylo po celých čtyřicet let téma významu etiky v každodenním životě zpochybňováno, rovněž její studium na fakultách vysokých škol bylo značně omezeno, neboť tomuto studiu nebyl přikládán patřičný význam.

Vysvětlování a názorová komunikace o významu etiky byla po roce 1948 přerušena. Z předpokládaného *etického* myšlení především inteligence národa na vedoucích postech měla vládnoucí garnitura obavy, neboť by mohlo docházet k odmítání v plnění některých *neetických úkolů*, které byly od nich požadovány....

Zlehčování smyslu etiky, snaha o ubrání na její aktuálnosti v každé době, či neznalost způsobů, jak ji v běžném pracovním životě aplikovat do praxe, jsou projevem nepochopení významu tohoto pojmu.

V současné době již bylo výuce etiky vráceno její místo, jaké si zaslouží a tento předmět je vyučován na většině škol zaměřených jak ekonomicky, podnikatelsky, pedagogicky i manažersky.⁵²

2.3.4.1 Nedostatečné povědomí o etice

- povědomí o tom, jaký význam má etika v managementu a v čem vlastně spočívá její přínos, je nedostatečné. Manažer, chtějící respektovat etické postupy a zásady ve své práci, ještě nemusí být úspěšný. Současně s respektováním morálních zásad musí být erudovaný a musí zároveň dokázat formulovat své postoje a cíle a získat pro jejich plnění své podřízené. Etika v managementu je tedy systém práce manažera, obsahující subsystémy morálku, erudici aplikaci.

⁵² Srov. Dytrt, Z. *Dobré jméno firmy*. Praha: Alfy Publishing, 2006, ISBN 80-86851-45-1, s. 44 - 45

Manažery svazují pravidla (musí být pořád za slušňáky)

V reportáži článku s tímto názvem deníku MF Dnes se připomíná Pavel Novotný s kauzami z posledních let, kdy na veřejnost pronikly informace ohledně dvou, na sobě nezávislých pochybení, která měly pro hlavní aktéry fatální důsledky:

1/ Na firemním večírku se jeden z vedoucích manažerů uvolnil natolik, že začal, po ztrátě veškerých zábran, odkládat jednotlivé kusy svého oděvu, až se, uprostřed společnosti, objevil zcela nahý. Jaké měla tato *legrace* důsledky již autor nezmiňuje, ale připomíná obdobný případ vysoce postaveného bankéře, kterého podobná zábava stála pracovní místo, neboť se provinil proti firemní kultuře a pracovnímu kodexu.

2/ Vysoce postavený manažer jednoho z největšího pivovaru v České republice neudržel na uzdě své nervy a při předjíždění vozu na dálnici vytlačil vpravo pomaleji jedoucí vůz, který skončil mimo dálnici v lese. Podobně i v tomto případě byl hlavní aktér postaven mimo pracovní poměr (do ukončení vyšetřování).

I když je při řešení podobných případů standardně postupováno v souladu se zákoníkem práce, vliv dosahu etických kodexů nabývá, sice pomalu, ale přece jen, na vzrůstající tendenci – *od každého zaměstnance se očekává adekvátní přístup k reprezentaci zaměstnavatele i v průběhu jeho volného času.*⁵³

2.3.4.2 Manažeři se etiku uplatňovat obávají

Mylně se domnívají, že aby *prorazili* v džungli trhu, musí se chovat stejně jako okolí, které často etiku přehlíží a neuznává. Často můžeme slyšet, že etika je přepych, který si nemůže *zatím* dovolit.

Manažeři se bojí, že by si etickým chováním zkomplikovali životní styl

- aby mohl manažer působit profesionálně eticky, měl by se takto chovat i ve svém soukromém životě.

Nedostatek trpělivosti ekonomického okolí

- krátce po nastoupení manažera do pracovní pozice jsou na něj naklady neúměrné požadavky na výsledky. Uplatnění změn je záležitost na delší časové období a vyžaduje čas a trpělivost.

⁵³ http://ekonomika.idnes.cz/manazery-svazuji-pravidla-musi-byt-porad-za-slusnaky-pdw-/ekonomika.aspx?c=A100613_201954_ekonomika_iky, autor Novotný, P., 14.6.2010

Myslí si, že na vše musí stačit sami

- jsou v tlaku, že musí všechno zvládat a ovládat, aby mohli podřízeným pracovníkům odpovědět na všechny zvědavé dotazy.

Nejsou si jisti, že se etika vyplatí

- zvláště, pokud pozorují úspěšné kolegy z managementu, kteří etiku nerespektují a možná právě proto jsou úspěšní a nespoutaní nějakými zásadami, které se momentálně nehodí, nebo přímo překáží v cestě za výdělkem.⁵⁴

2.3.4.3 Tři pilíře manažerské etiky:

1/ morálka

morální pravidla ve společnosti fungující (rozdělení dobré x špatné)

respekt k zákonným a společenským normám, k místním zvyklostem

ztotožnění se s morálními hodnotami

zdokonalování se (sebevýchova) v morálních postojích

2/ erudice - kvalifikace

system celoživotního vzdělávání, systematická péče o zdokonalování osobnosti

poznávání (ideálně komplexní znalost) specifických podmínek

tvůrčí myšlení

schopnost syntézy a aplikace synergie

3/ aplikace - vůdcovství

schopnost úspěšné realizace výsledků rozhodovacích procesů. K řízení organizace nestačí pouze aktivita manažera, ale neméně důležitá je též kreativní spolupráce všech zaměstnanců

stimulace k tvořivé práci, dodržování etických postojů

být příkladem ostatním.⁵⁵

⁵⁴ Srov. Dytrt, Z. *Etika v podnikatelském prostředí*. Praha: Grada, 2006, ISBN 80-247-1589-9, s. 55-56

⁵⁵ Srov. Dytrt, Z. *Dobré jméno firmy*. Praha: Alf Publishing, 2006, ISBN 80-86851-45-1, s.53 - 58

3 Praktická část

3.1 Cíl výzkumu

V praktické části bakalářské práce se pokusíme zjistit, zda jsou etické kodexy svými uživateli v praxi vnímány za potřebné a nakolik je jejich existence pokládána za důležitou. Rovněž se pokusíme zaměřit na to, zda je tento pohled na existenci etického kodexu záležitostí celospolečenskou, nebo zda je možné označit nějakou skupinu ve společnosti jako tu, která má k etickému kodexu blíž oproti ostatním lidem. Součástí zkoumání bude osobní oslovení jednotlivců v souvislosti s jejich konkrétním vztahem k etickému kodexu v jejich bezprostředním okolí.

3.2 Metodologie praktické části

Jak uvádí M. Somr, metoda vědeckého výzkumu musí respektovat základní pravidla směru zkoumání, což je především objektivita zachycující variabilitu a vzájemnou provázanost mezi jevem a podstatou daného problému a zároveň respektovat vzájemnou provázanost mezi metodou a vědeckým systémem, kdy předmět vědy a její obsah je určující pro volbu metody.⁵⁶

Výstupem výzkumu je ověření určité hypotézy či teorie. Takto provedený výzkum umožňuje zobecnění získaných výsledků a formulování obecně platných pravidel.

Potřebám našeho výzkumu nejlépe odpovídá metoda kvantitativního sběru dat formou dotazníkového šetření. Předností tohoto výzkumu je zpracování zjištěných číselných údajů, čímž lze zjistit frekvenci výskytu jevů a je možné je utřídit formou přehledného tabulkového systému.

3.3 Dotazníková metoda

Je způsob zjišťování odpovědí kladením otázek, vše realizované písemnou formou. Tento druh metody je nejfrekventovanějším způsobem zjišťování údajů.

Peter Gavora připomíná základní pravidla při tvorbě dotazníků, kdy je především kladen důraz na formulaci jasných otázek (aby v chápání otázky mezi tazajícím a odpovídajícím byla shoda), vyhnutí se tzv. dvojitým otázkám (jedna otázka

⁵⁶ Somr, M. *Úvod do studia metodologie a metod výzkumu*. České Budějovice, 2011, s.5

se vždy musí věnovat jedné věci), důraz na otázky jednoduché, formulované tak, aby nevzbuzovaly předpojatost.⁵⁷

Abychom mohli dojít k co nejobektivnějšímu výsledku, pojal jsem uvedené zásady v realizaci praktické části této bakalářské práce za její základní kámen.

Z důvodu o co nejupřímnější odpověď bylo v úvodu dotazníku stanoveno, že odpovědi jsou anonymní, z čehož očekáváme odpovědi nezatížené předpojetím co by se mělo, neboť formální odpovědi by celý výzkum znehodnotily.

3.4 Výzkumný soubor

Za subjekty výzkumu bylo zvoleno 50 osob. Jejich výběr byl podřízen snaze o maximální objektivitu, takže dotazovaní byli vybráni z různých společenských vrstev a rovněž byla snaha o co nejrozšířenější věkové spektrum respondentů. U některých otázek byla podstatná náboženská orientace tázaného, z toho důvodu bylo při výběru respondentů přihlédnuto k otázce náboženského vyznání.

Každý respondent byl poučen o zásadách vyplňování dotazníku (aby nedošlo k nepochopení).

3.5 Výběr respondentů

Podle pohlaví: 25 žen, 25 mužů

Podle věku: do 19 let (2); 20 - 39 let (23); 40 - 59 let (19); 60 a více let (6)

náboženské vyznání: 25 věřící, 25 nevěřící

⁵⁷ Gavora P. *Úvod do metodologie sociálního výzkumu*. Brno: Paido, 2010, ISBN 978-80-7315-185-0, s.100-101

3.6 Stanovení předpokladů dotazníkového šetření

S ohledem na zvolený cíl této bakalářské práce byly stanoveny následující předpoklady:

Předpoklad 1

Lze předpokládat, že Etický kodex není současnému člověku pojmem neznámým.

Předpoklad 2

Lze předpokládat, že vztah současného člověka k etickému kodexu je vesměs formálního charakteru.

Předpoklad 3

Lze předpokládat, že věřící lidé mají k etickým kodexům bližší vztah.

Předpoklad 4

Lze předpokládat, že současný člověk zachovávání zásad etického kodexu od druhých vyžaduje a očekává, ale sám od sebe ne. Tázaný subjekt Etický kodex raději vyžaduje než dodržuje.

Předpoklad 5

Lze předpokládat, že etické chování na pracovišti je možné vynutit pokyny *shora* od vedoucích pracovníků.

3.7 Struktura dotazníku

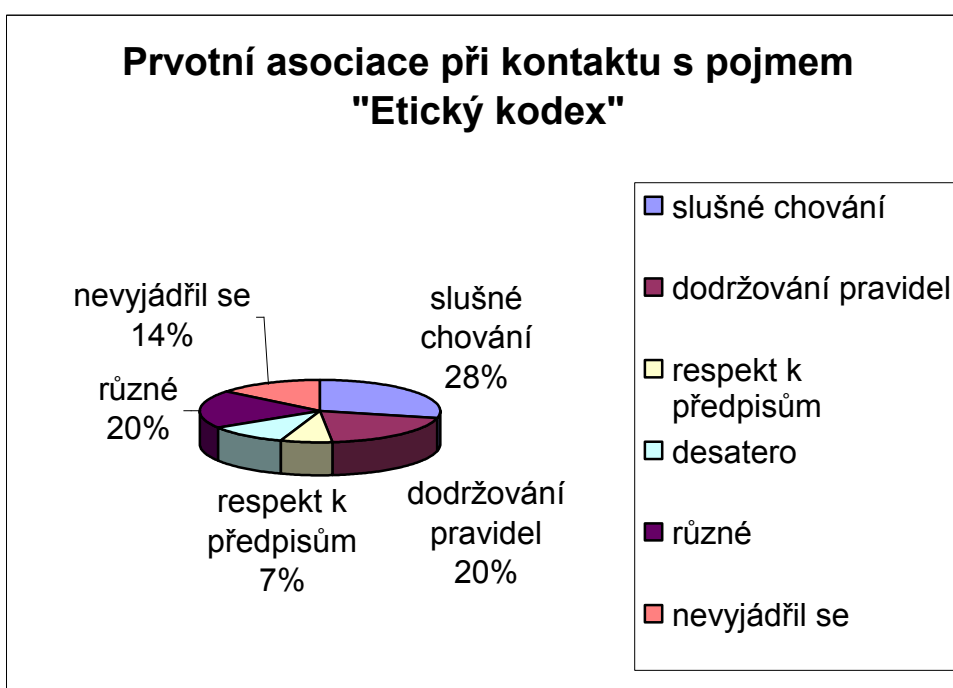
- Dotazník se skládá z jedné otevřené (č.1) a ze 12 uzavřených otázek (č.2-12).
- Varianty odpovědí jsou: spíše ano, ano, spíše ne, ne.
- Získaná data jsou vyhodnocena v procentech, zpracování výsečových grafů provedeno programem Microsoft Excell.

3.8 Výsledky výzkumného šetření a jejich analýza

Otázka č. 1

Jaká se ti vybaví prvotní asociace při zaregistrování (slyšení, mluvení, ve čtené formě) pojmu *etický kodex*?

Graf 1

Zdroj: vlastní výzkum, 2014

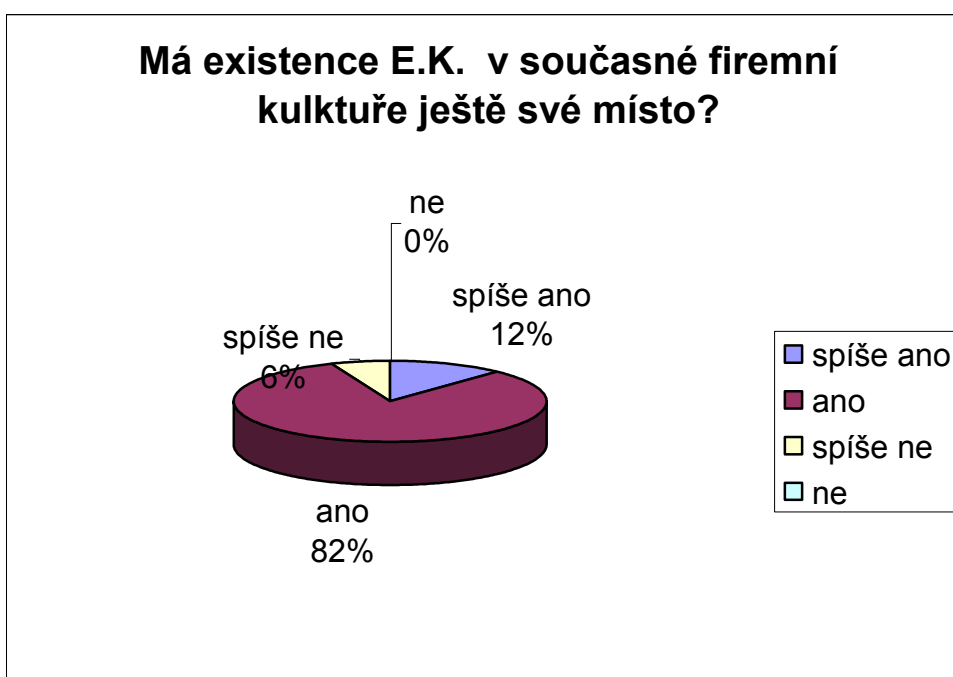
V uvedeném grafu jsou znázorněny názory respondentů v souvislosti s jejich bezprostřední asociací při slyšení, čtení či vyslovení pojmu *Etický kodex*. Nejčastější asociací je slušné chování (28%), dále dodržování pravidel (20%), desatero (11%), 7% tázaných uvedlo respekt k předpisům. Značením *různé* (4%) jsou zahrnuty názory ojedinělé (nařízení, cár papíru, lékař, nebo morálka).

Otázka č. 2

Má existence E.K. podle tvého názoru ještě v dnešní kultuře (firemní, školní, úřady...) své opodstatnění?

Spíše ano - 6, ano - 41, spíše ne - 3, ne - 0

Graf 2

Zdroj: vlastní výzkum, 2014

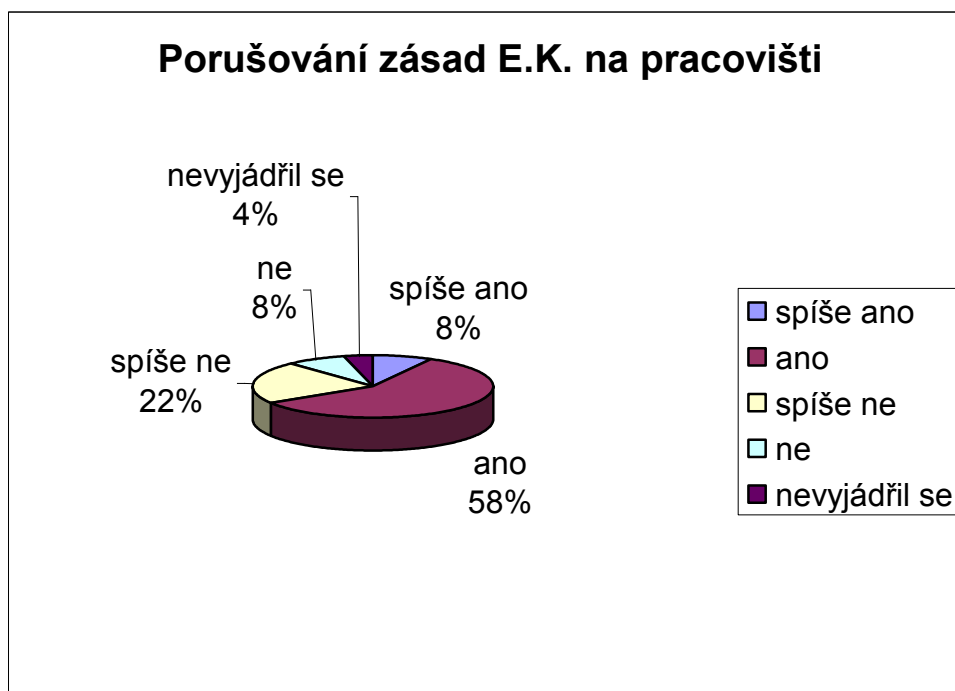
O opodstatnění smyslu zařazení etického kodexu do současné společnosti je kladně přesvědčeno 94% respondentů (82 *ano*, 12 *spíše ano*). 6% odpovídá *spíše ne*. Odpovědí *ne* se nevyjádřil žádný respondent.

Otázka č. 3

Setkal ses někdy s porušováním zásad etického kodexu na tvém pracovišti?

spíše ano - 4, ano - 29, spíše ne - 11, ne - 4, nevyjádřil se - 2

Graf 3

Zdroj: vlastní výzkum, 2014

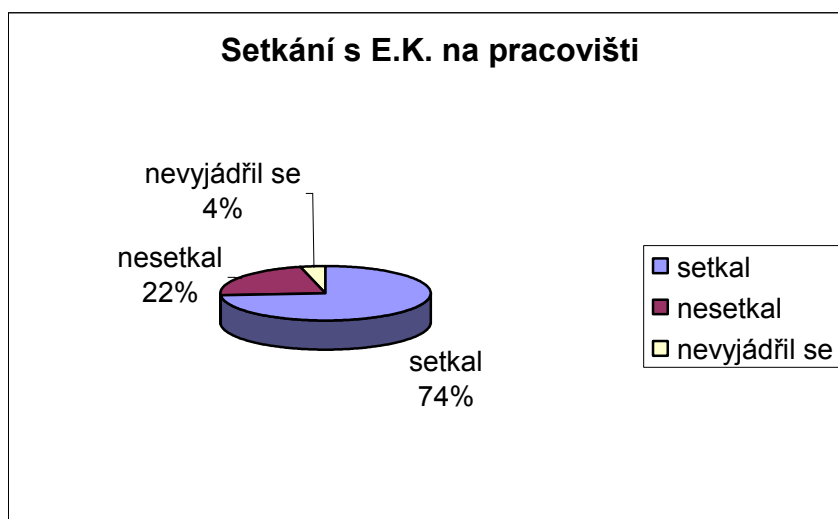
Na dalším grafu je vidět vyobrazení poměru mezi názory na osobní zkušenost z pracovní praxe, zda se v ní respondent setkal s porušováním zásad etického kodexu. Kladně se vyjádřilo 66% respondentů (58% *ano*, 8% *spíše ano*), *spíše ne* 22% a 8% se s porušováním etického kodexu neseťkalo.

Otázka č. 4

Setkal ses s etickým kodexem na svém pracovišti?

Setkal - 37, nesetkal - 11, nevyjádřil se 2

Graf 4A

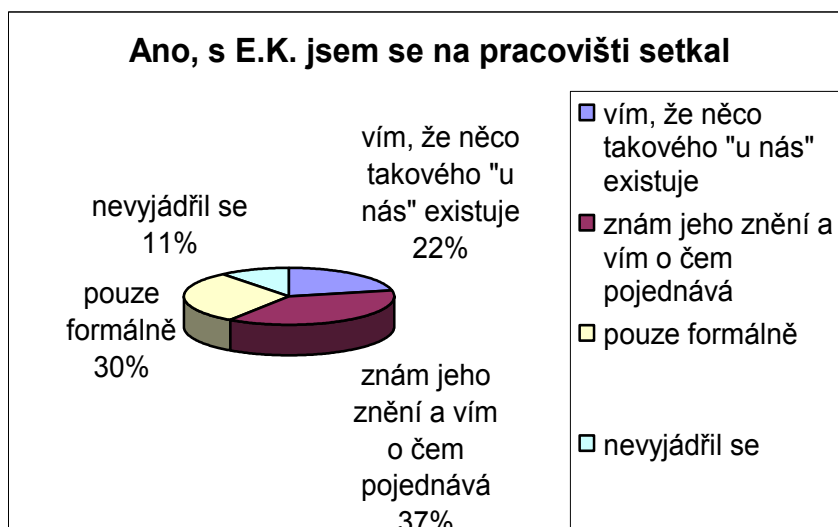

Zdroj: vlastní výzkum, 2014

Pokud setkal, tak:

- a) pouze formálně - 11, b) vím, že *u nás* něco takového existuje - 8
- c) znám jeho znění a vím o čem pojednává - 14, nevyjádřil se - 4

Graf 4B

Zdroj: vlastní výzkum, 2014

Z grafu A je patrné, že se s etickým kodexem na svém pracovišti setkala 74% oslovených oproti 22%, která se s etickým kodexem na svém pracovišti nesetkala. 4% se nevyjádřila....

Na grafu B je podrobněji přiblíženo, jaká intenzita u uvedených respondentů, kteří se s kodexem etiky již na pracovišti setkali (74% viz graf A), to byla. 37% zná znění etického kodexu a ví o čem pojednává, 30% v tom vidí formální záležitost a 22% ví, že *něco takového* u nich existuje. 11% tázaných se nevyjádřilo.

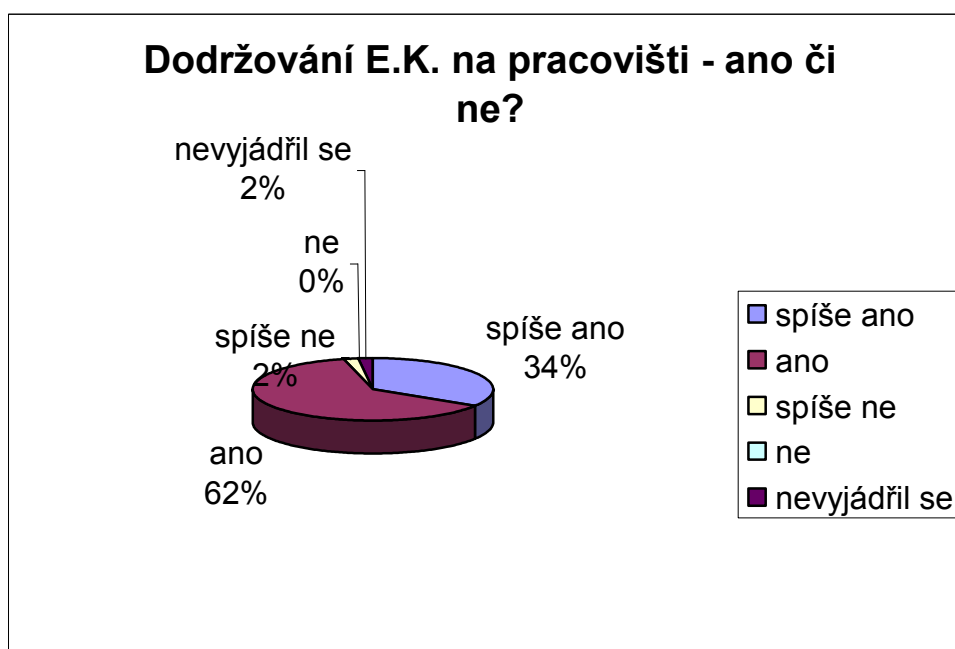
Otázka č. 5

Považuješ za smysluplné, aby byl *nějaký* etický kodex na tvém pracovišti dodržován a respektován?

Spíše ano - 17, ano - 31, spíše ne - 1, ne - 0, nevyjádřil se - 1

Zdroj: vlastní výzkum, 2014

Graf 5

Zdroj: vlastní výzkum, 2014

Za smysluplné považuje dodržování a respektování etického kodexu 96% respondentů (62% *ano*, 34% *spíše ano*), naopak *spíše ne* odpověděla procenta 2, stejný počet se nevyjádřil.

Otázka č. 6

Má jedinec, který je věřící (jakékoliv vyznání) k etickému kodexu bližší vztah než bezvěrec?

Spíše ano - 29, ano - 9, spíše ne - 6, ne - 5, nevyplnil 1

Graf 6

Zdroj: vlastní výzkum, 2014

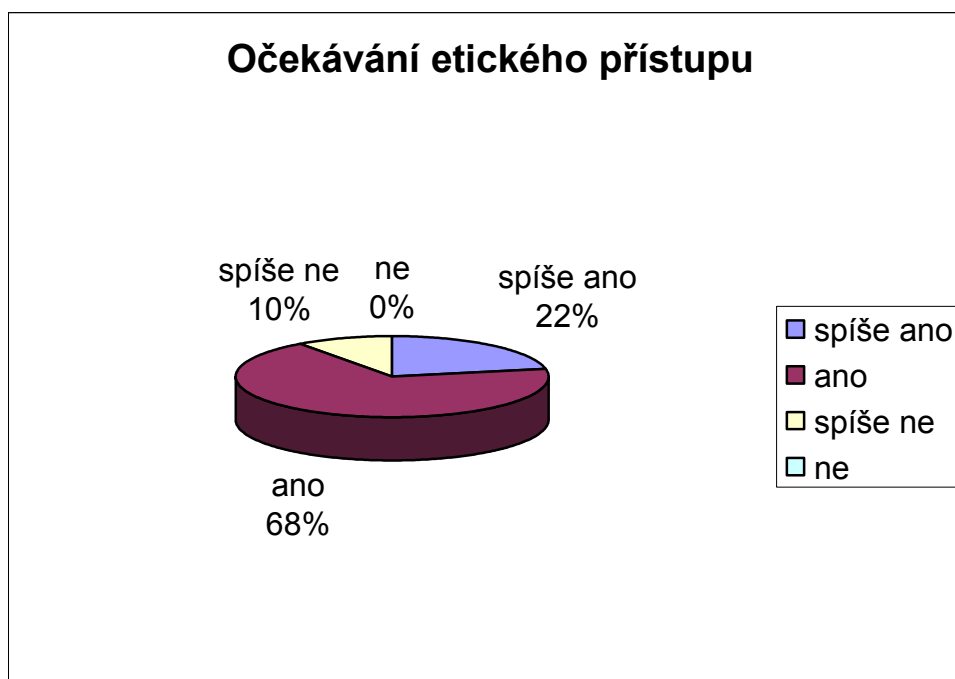
Jak je vidět z grafu, o bližším vztahu věřících k etickým kodexům se přiklání svými kladnými odpověďmi 76% tázaných (18% *ano*, 58% *spíše ano*). *Spíše ne* uvedlo 12% a *ne* 10% respondentů. 2% se k této otázce nevyjádřila.

Otázka č. 7

Pokud máš jít k lékaři, na úřad, policii ... očekáváš, že s tebou bude jednáno eticky?

Spíše ano - 11, ano - 34, spíše ne - 5

Graf 7

Zdroj: vlastní výzkum, 2014

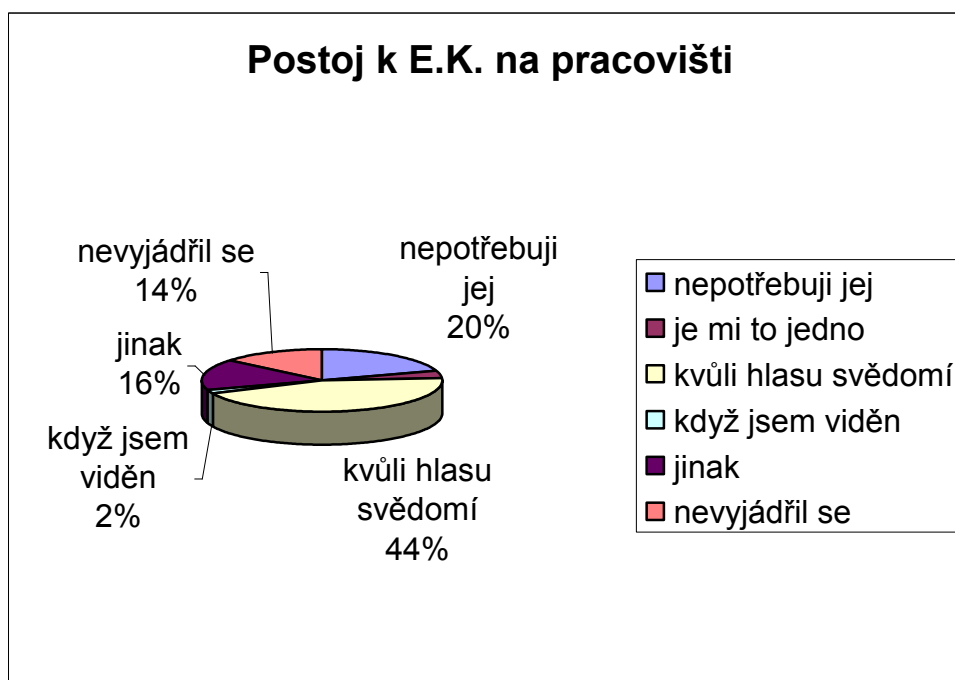
Z tohoto grafu je zcela patrné, že 90% účastníků dotazníku při potřebě navštívení lékaře, komunikaci s úředníky či policií očekává od této protistrany etický přístup a etické jednání (68% *ano*, 22% *spíše ano*). Naopak 10% odpovídá *spíše ne*. Odpověď *ne* neuvedl nikdo.

Otázka č. 8

Tvůj postoj k etickému kodexu na tvém pracovišti.

Nepotřebuji jej - 10, je mi to jedno - 2, kvůli svědomí - 22, když jsem viděn - 1, jinak - 8, nevyjádřil se - 7

Graf 8

Zdroj: vlastní výzkum, 2014

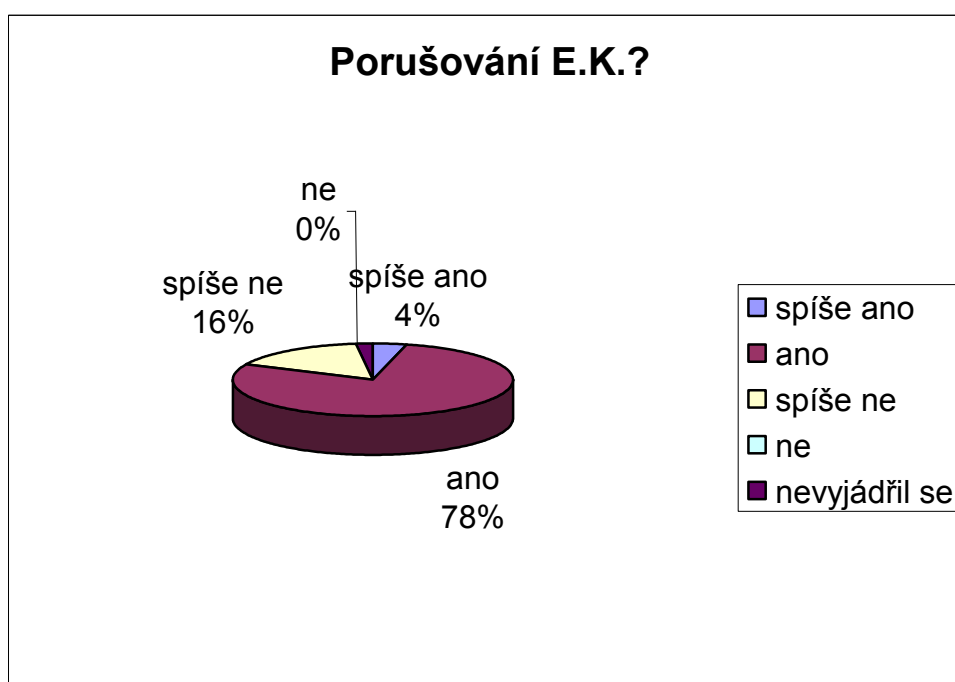
Ohledně důvodu postoje k etickému kodexu na pracovišti je nejvíce shodných odpovědí (44%) u varianty *kvůli hlasu svědomí*. 4% to je *jedno* a 2% se k etickému kodexu přiklání v situaci *kdy je někdo pozoruje*. Poměrně velká skupina (16%) uvádí jako důvod *jiný* způsob, kde především nabízí širší úvahu nad tematikou etického kodexu na pracovišti (zaměstnavatel by měl být transparentní a aktivní v prezentaci etického kodexu na pracovišti).

Otázka č. 9

Stal ses někdy svědkem situace, kdy byl etický kodex tím, kdo by jej měl dodržovat, porušován? U lékaře, na úřadě, u právníka, ve škole, prostě kdekoli v společnosti.

spíše ano – 2, ano – 39, spíše ne – 8, ne – 0, nevyjádřil se 1

Graf 9

Zdroj: vlastní výzkum, 2014

Údaje v tomto grafu potvrzují, že s porušováním od toho, kdo by měl naopak etický kodex dodržovat, se setkala 78% účastníků dotazníku. 4 % sdělují *spíše ano*, *spíše ne* vyjadřuje 16% a *ne* nikdo. 2% se nevyjádřila.

Otázka č. 10

Má nějaký vliv (pokud ano, tak jaký) – na podřízené pracovníky to, jestli se jejich nadřízení dodržováním etického kodexu řídí (ztotožňují se), nebo se neřídí (neztotožňují)?

Spíše ano - 13, ano - 31, spíše ne - 4, ne - 1, nevyjádřil se - 1

Graf 10

Zdroj: vlastní výzkum, 2014

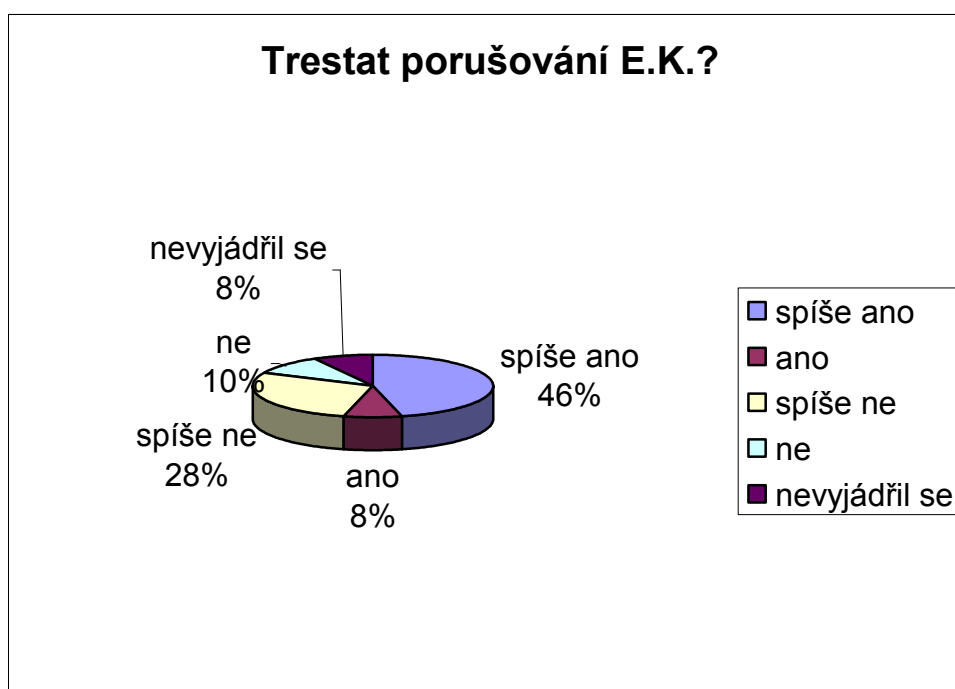
V otázce, zda má na podřízené pracovníky vliv vztah jejich nadřízeného k etickému kodexu, se ke kladné odpovědi přiklonilo 88% tázaných (62% *ano*, 26% *spíše ano*). *Spíše ne* uvedlo 8% a *ne* procenta 2. Nevyjádřila se procenta 2.

Otázka č. 11

Porušení (porušování) etického kodexu není trestné. Myslíš, že by se dodržování zásad etického kodexu mělo vymáhat i pod *pohrůžkou* trestu (za jeho překračování)?

Spíše ano - 23, ano - 4, spíše ne - 14, ne - 5, nevyjádřil se - 4

Graf 11

Zdroj: vlastní výzkum, 2014

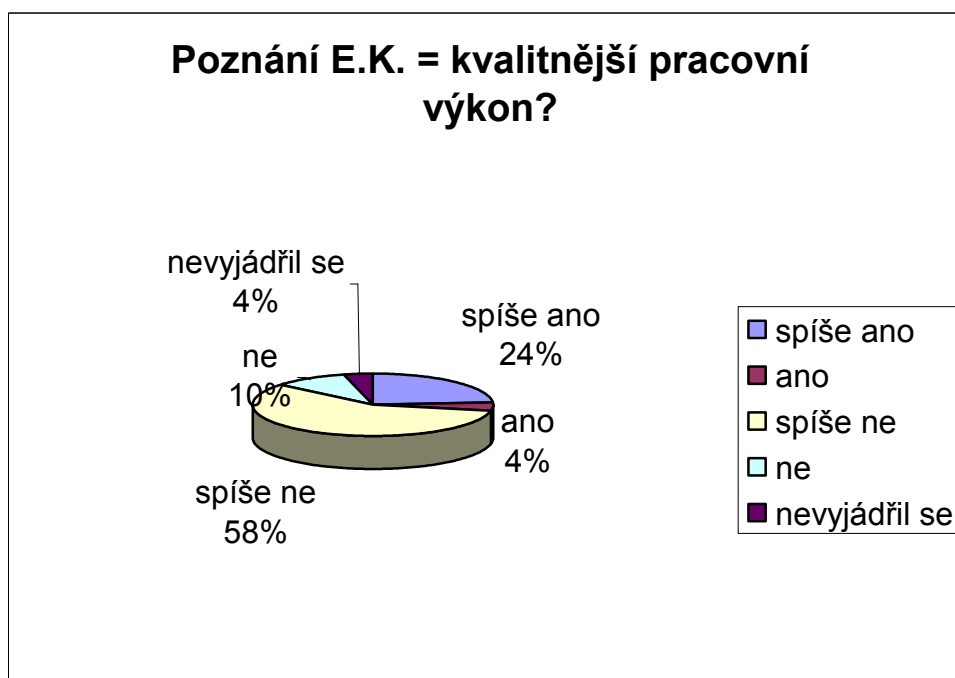
Pro odpověď *spíše ano* se v záležitosti nedodržování etických kodexů v souvislosti s trestáním za jejich porušování vyslovilo 46% respondentů. *Ano* si myslí 8%, *spíše ne* 28% a proti trestu za nedodržování stanov etických kodexů se vyslovilo 10% zvolením odpovědi *ne*. 8% se nevyjádřilo.

Otázka č. 12

Pokud někdo nepracuje kvalitně – myslíš si, že má seznámení se s etickým kodexem pozitivní vliv na zlepšení jeho pracovního výkonu?

Spíše ano - 12, ano - 2, spíše ne - 29, ne - 5, nevyjádřil se - 2

Graf 12

Zdroj: vlastní výzkum, 2014

Pokud někdo nepracuje kvalitně, tak 4% jsou přesvědčena, že by seznámení se s etickým kodexem napomohlo ke zlepšení jeho pracovního výkonu. 24% se přiklání k podobnému závěru volbou *spíše ano*. Naopak tento názor nesdílí 10% respondentů odpovědí *ne* a 58% odpovídá *spíše ne*.

3.9 Shrnutí výsledku výzkumu

Předpoklad 1

Lze předpokládat, že Etický kodex není současnému člověku pojmem neznámým.

Na základě zjištěných výsledků lze konstatovat, že předpoklad 1 se potvrdil. Vyhodnocením výzkumných otázek 1, 2 a 3 musíme konstatovat, že pro drtivou většinu respondentů je etický kodex záležitostí, se kterou jsou každodenně konfrontováni, o které přemýšlejí a též ze sebe vydávají hodnoty s etickým kodexem totožné.

Předpoklad 2

Lze předpokládat, že vztah současného člověka k etickému kodexu je vesměs formálního charakteru.

Výsledek výzkumu odkrývá poměrně vysoké číslo respondentů (více jak $\frac{3}{4}$), kteří se na svém pracovišti s etickými kodexy setkali. Z této skupiny 37% dotazovaných etický kodex svého pracoviště zná a ví o čem pojednává, což svědčí o vysoké míře zainteresovanosti v tomto tématu.

Na následnou otázku, pátrající po smysluplnosti etického kodexu na pracovišti odpovědělo 96% respondentů kladně, čímž nemůžeme dát předpokladu 2 za pravdu a musíme konstatovat, že se tento předpoklad nepotvrdil.

Předpoklad 3

Lze předpokládat, že věřící lidé mají k etickým kodexům bližší vztah.

Na základě výsledků můžeme tento předpoklad označit za správný, neboť většinově hovoří čísla jasně a nezpochybnitelně. Jelikož byly odpovědi od věřících i nevěřících respondentů registrovány odděleně, očekával jsem však vyšší rozdíl v jejich výsledku. Předpokládal jsem, že názory těchto protipólných názorů budou více skupinově totožné a tím že na stranu druhou bude výrazněji zřetelnější názorový odstup od skupiny druhé. Více se tomuto zamyšlení budeme věnovat v následné diskuzi k předpokladům, přesto můžeme potvrdit, že výsledek výzkumu tento předpoklad potvrdil.

Předpoklad 4

Lze předpokládat, že současný člověk zachovávání zásad etického kodexu od druhých vyžaduje a očekává, ale sám od sebe ne. Etický kodex raději vyžaduje než dodržuje.

Zhodnocení tohoto předpokladu se ukázalo býti jako nejsložitější vyjádření celého výzkumu, neboť především jeho druhou část není možné jednoduše dešifrovat a vyhlásit jednoznačné *ano* či *ne*. Abychom mohli předpoklad 3 objektivně zhodnotit, musíme jeho znění rozdělit na dvě části. Nakolik současný člověk od druhých subjektů zachovávání zásad etického kodexu vyžaduje a očekává a jaké nároky má sám na sebe. Právě tato druhá část ukázala se býti nejspornějším momentem výzkumu.

Co se očekávání od druhých týče, zde je výsledek jednoznačný, podepřený výsledky otázek 7 a 9. Jednoznačné *ano* potvrzuje, že první část výzkumu je ve shodě s předpokladem.

Odpověď na otázku vlastní sebeinvestice do aktivního prosazování etického kodexu již tak jednoznačná není. Důvod, pro který jsou respondenti ochotní mít pozitivní postoj k etickému kodexu je v menšině reakcí působení vlastního hlasu svědomí, z dalších odpovědí není možné přesně stanovit výsledek pozorování, proto v této otázce nemůžeme vydat jasné stanovisko, pouze konstatovat, že současný člověk vyžaduje a očekává jednání na základě respektu k etickému kodexu, nakolik však daný postoj sám ze sebe vydává, není možné jednoznačně posoudit.

Tento předpoklad tedy nemůžeme ani vyvrátit ani potvrdit.

Předpoklad 5

Lze předpokládat, že etické chování na pracovišti je možné vynutit pokyny „shora“, od vedoucích pracovníků.

Výzkum potvrdil, že od podřízených směřuje k nadřízeným očekávání ve smyslu dodržování a prosazování etických postojů jednak v úrovni vertikální (šéfové mezi sebou), taktéž prosazování etických postojů směrem dolů, horizontálně, mezi podřízené pracovníky. Možná toto je bod, kdy podřízení očekávající prosazování etických kodexů v praxi (na vlastním pracovišti), kdy jejich nadřízení přispějí svým vlivem k většímu zviditelnění etického kodexu na pracovišti. Na základě výsledků výzkumu můžeme potvrdit touhu pracovníků (54%) o prosazování zásad etického kodexu i za cenu, že se bude muset *přitlačit na pilu* např. tím, že bude nedodržování těchto kodexů podléhat sankcím či trestům. Tento postoj ale není postojem založeným na jednoznačném vyjádření, většina z kladných odpovědí je mírně váhavé *spíše ano* (46%). Protikladem

tohoto postoje je 38% odpovědí záporných, ovšem i zde převažuje ono mírně váhavé *spíše ne* (28%), takže jakási nerozhodnost je zde patrná.

Navzdory váhavým závěrům můžeme potvrdit, že výzkum souhlas s předpokladem č.5 nevyvrátil.

3.10 Diskuze k výzkumným předpokladům

Cílem této práce bylo zjistit, nakolik současná společnost považuje informace uvedené v etických kodexech na pracovištích za něco opodstatněného, užitečného, nebo nestaly-li se již z etických kodexů dokumenty z povinnosti trpěné. Další důležitý bod vlastně vystupuje z právě uvedeného tématu a tím myslím etické chování jako takové.

Předpoklad 4 potvrdil, že etické chování zůstává pilířem v našich sociálních potřebách. Ano, podvědomě toužíme být obslouženi, ošetřeni či jinak uspokojeni v našich potřebách člověkem, kterému etický kodex není jen tím cárem papíru, ale něčím *víc*, do čehož se můžeme, v čase naší nouze odevzdat jako k jisté vyšší instanci lidství.

Jedním ze základních požadavků, které jsem na respondenty měl, byla snaha, aby jimi přenesené názory do dotazníku byly skutečným vyjádřením jejich postojů, tzn. kladl jsem důraz na pravdivost výpovědi, neboť pokud by se s uvedeným postojem daný subjekt neztotožňoval, celá práce by tím byla negativně ovlivněna. Za kladný moment výzkumu považuji skutečnost, že respondenti na tento požadavek přistoupili a pokud si nebyli jistí svou výpovědí, raději nechali otázku nezodpovězenou (ve výsledku označené *nevyjádřili se*).

Jak již bylo uvedeno v hodnocení předpokladu 3, bylo výzkumem potvrzeno, že lidé věřící mají k etickým kodexům bližší vztah. Oddělenou registrací odpovědí věřících a nevěřících respondentů se však očekávalo zjištění více rozdílů mezi těmito dvěma skupinami, výzkum však tyto rozdíly neodhalil. Bylo prokázáno, že věřící i nevěřící mají v otázkách etických kodexů velmi podobné, můžeme říci až totožné postoje. Neshoda nebyla projevena ani v otázce osobního postoje k etickým kodexům (ot. 8), kdy 24% věřících a 20% nevěřících uvedlo stejný důvod (*kvůli svědomí*). Mírný rozdíl je v postoji *nepotřebuji jej*, kdy tento postoj zastává 14% nevěřících oproti 6% věřících, ovšem v porovnání s výsledky celku je tento rozdíl zanedbatelný.

3.11 Třináctá komnata respondenta

Za další podstatný moment dotazníku považuji možnost doplnění myšlenky v případě, že by respondent pocítil potřebu přidat *něco*, na co sice tázaný není, přesto by to chtěl sdělit. Pro tento účel bylo v dotazníku u každé otázky prázdné místo, kam se eventuální příspěvek mohl vejít. Výchozím bodem autora dotazníku bylo přesvědčení, že o uvedených myšlenkách přemýšlíme ještě trochu víc a v širších souvislostech, než bylo ohraničeno tématem výzkumného dotazníku. Akt přidat něco navíc oproti kroužkování předvyplněných odpovědí bylo nevyslovenou nabídkou, aby se respondenti samotní projeví svým příspěvkem, čímž by sami nejlépe poukázali na ta témata ohledně uplatňování etických kodexů v praxi, která oni sami považují za – pro ně, důležité.

Bylo zde sice riziko, že toto místo zůstane prázdné i po odevzdání dotazníku, přesto pro tvůrce dotazníku bylo výzvou jestli, (alespoň) někteří respondenti projeví své myšlenkové směry, samozřejmě za předpokladu, pokud nějaké budou.

Tímto přístupem jsme mohli zaměřit, co je pro respondenty předmětem či náplní jejich skutečného všedního života, jestli je nějaká oblast, kde je samé *tlačí bota*, nad čím přemýšlí *nad rámec povinnosti* v souvislosti s uplatňováním etických kodexů v praktickém životě.

Riziko minutí cíle se nenaplnilo a výzkum skutečně odhalil tři témata, která si v souvislosti s cílem této práce dovolím nazvat jako odtajnění třinácté komnaty respondentů.

Jsou jimi:

- Smysluplnost *nějakého* etického kodexu na pracovišti a postoj jednotlivce k němu
- Chování nadřízených pracovníků
- Porušování etického kodexu tím, kdo by jej měl dodržovat

50% respondentů doplnilo ve svých dotaznících zcela spontánně své příspěvky ohledně smysluplnosti etického kodexu na pracovišti a stejně tak postoje jednotlivce k němu.

Jelikož však toto již nebylo předmětem výzkumu, zmíníme jen okrajově nejčastější témata, která se týkala potřeby vzájemnější komunikace na pracovištích, reflexe sebe sama do realizace aplikace etických kodexů v praxi, dále uvědomování si

důsledků vlastního chování, slušnosti, úcty a respektu v každém kolektivu nejenom pracovním, ale i třeba rodinném.

Od 42% respondentů můžeme zaregistrovat povzdech nad neshodou aplikace etiky v chování nadřízených pracovníků k jejich podřízeným. Tyto názory se dotýkají absence citlivosti, empatie a dodržování morálních zásad od těch, kteří by jimi měli disponovat, neboť *být příkladem* je zčásti posláním, zároveň velká odpovědnost vedoucího. Je snad až zákonité, že kultura chování vedoucího se promítá do kultury chování podřízených mezi sebou. Kéž by bylo více šéfů typu jednoho respondenta, který v této souvislosti zapsal myšlenku: *Pořád věřím v dobro lidí a v to, že dobré příklady mohou ovlivnit.*

Kapitolou sama pro sebe, která by stála za samostatný výzkum, je třetí bod, kde respondenti poukázali na citlivost problematiky tím, že se k ní spontánně vyjádřili v počtu 22%. Tímto tématem je porušování etického kodexu v praxi. Názory se prakticky pohybovaly v rovině lékařů a zdravotnického personálu, úřadů a škol. Jedná se o pracoviště, která jsou respondenty vnímána v nadřazeném chování těch, kteří by naopak měli veřejně sloužit. Napětí mezi skupinami poskytovatelů a uživatelů těchto služeb je znásobeno o to, že se zde často setkává lidská bolest ve fyzické podobě, nedostatek či přímo nouze v sociálním prostředí nebo i výchovná problematika, což jsou velmi často situace náročnější na stres, kde je nacházení etických východisek někdy velmi složité.

3.12 Osobní postoj k etickým kodexům

Vypráví se jeden příběh:

Jeden večer vzal starý indián svého vnuka a vyprávěl mu o bitvě, která probíhá v nitru každého člověka.

Řekl mu: „Synku, ta bitva v každém z nás je bitva mezi dvěma vlky. Jeden je špatný. Je to vztek, závist, žárlivost, smutek, sobeckost, hrubost, nenávisť, sebelítost, falešnost, namyšlenost a ego.

Ten druhý je dobrý. Je to radost, pokoj, láska, naděje, vyrovnanost, skromnost, laskavost, empatie, štědrost, věrnost, soucit a důvěra.“

Vnuk o tom všem přemýšlel a po minutě se zeptal: „A který vlk vyhraje“
*Starý indián odpověděl: „Ten, kterého krmíš.“*⁵⁸

Ani nejdokonalejší provedení etického kodexu pro jeho promítnutí do praxe neznamena nic, pokud není prosazován a aplikován subjektem majícím k němu osobní, pozitivní vztah, který se s jeho zněním nejenom ztotožní, ale především přijme jeho hodnoty jako ty, které chce zcela přirozeně prosazovat z důvodu osobního přesvědčení.

Osobní zainteresovanost v prosazování etických kodexů je nejefektivnější cesta k tomu, aby jejich programová prohlášení byla v praxi proměňována v činy.

⁵⁸ Zdroj neznámý

4 Závěr

Touto bakalářskou prací jsem se pokusil o revizi pohledu soudobé společnosti na aplikaci etických kodexů do praxe. Etika se svými kodexy zde je sice již tisíce let, přesto, nebo možná právě proto jsem považoval za zajímavé provést výzkum, je-li tento obor pro současníky stále inspirativní a vnímaný za hodnotu přidanou, nebo se již jedná o přežitek z minulosti, sice trpěný, přesto však bez vlivu.

Práce je tvořena částí teoretickou a praktickou.

První část práce obsahuje vysvětlení základních pojmů týkajících se etiky, její historie, dělení, propojení s náboženstvím. Samostatná část se věnuje otázce, proč se vůbec eticky chovat, a po připomenutí mýtů o etice přechází k etickým kodexům. Jak vznikají, z čeho jsou složeny, a závěrečnou kapitolou této části je pojednání o etice jednotlivce. Druhý oddíl teoretické části se zaměřuje na etické kodexy preferovaných povolání současnosti, kdy se na příkladu profese zdravotníka, policisty, úředníka a manažera můžeme ponořit pod čáru povšečnosti, neboť každá uvedená profese vykazuje svá specifika, zvláštnosti a principy.

V této práci jsem vycházel z více knih různých autorů. V obecné teoretické části bylo použito *Slovníku spisovného jazyka českého*, odkud bylo možné čerpat definice a výklady odborných pojmů. Z *Ekumenické Bible* jsem použil Desatero božích přikázání, jehož obsah tvoří základ prakticky všech etických kodexů. Při popisu teoretických pojmů jsem čerpal od M.Somra z díla *Etika a profesní etika*, kde je velmi detailně pojednáno nejen o etice, ale též o ostatních příbuzných pojmech s etikou vzájemně propojených. L.Muchová v díle *K etické výchově* pojednává o mravnosti a dalších ctnostech s etikou spojených. Velkou inspirací a zdrojem informací též byla v této práci publikace *Etické řízení ve firmě* (A. Putnová, P. Seknička) a *Dobré jméno firmy* (Z. Dytrt) – kde tito soudobí autoři moderním a velmi přístupným, můžeme říci až atraktivním způsobem podání představují další cenné informace a poznatky, demonstrovány konkrétními případy z praxe. V části, zabývající se pojednáním o etických kodexech preferovaných povolání, bylo čerpáno z knih H. Haškovcové *Lékařská etika*, P. Nesvadby *Policejní etika* či Z. Dytrty *Odpovědný management v podnikání a veřejné správě*. Každá publikace je specifickým přínosem při náhledu do dané profese a přináší odborné poznatky. Byť je z každé publikace vyjmuto poznání

z různých úhlů pohledu na naše téma, dohromady v této bakalářské práci vytváří ucelený soubor, který nabízí rovněž ucelený pohled na celou tematiku ohledně využívání etických kodexů v praxi.

V praktické části bylo hlavním cílem dotazníkového šetření v první řadě zjistit, nakolik jsou etické kodexy na pracovištích záležitostí formální, dále výzkum probíhal utvářením stanovisek k pěti předpokladům, rozvíjejících pohled respondentů na smysl etických kodexů. Výsledek výzkumu potvrdil, že etické kodexy jsou neformální součástí našeho pracovního života, neboť jsme jimi každodenně konfrontováni. Otázka nakonec nevyznívá, nakolik jsou etické kodexy aktuální pro současného člověka, ale spíše nakolik je současný člověk schopen, především však ochoten etický kodex reflektovat svou sebeinvesticí. Dalším výsledkem výzkumu bylo potvrzení předpokladu, že člověk etické chování vůči své osobě předpokládá, můžeme říci až i očekává, pokud je odkázaný na jednání v instituci, zdravotnickém zařízení či úřadě. Pokud je toto stanovisko platné, opět dokazuje všeobecné uplatnění etických kodexů v praktickém životě, neboť pokud jedna strana očekává etické jednání, znamená to, že strana druhá by se měla eticky projevit. Eticky se profesionálně projevit rovná se aplikace etického kodexu v praxi. Historické náboženské pozadí v etice potvrdil další předpoklad ohledně stanoviska, že věřící lidé mají k etickému kodexu bližší vztah než lidé nevěřící.

Předpoklady stanovené jako předmět výzkumu se podařilo prozkoumat a cíl výzkumu tím považuji za splněný.

V této práci jsem se snažil o nahlédnutí *pod pokličku* disciplíny, která nás - lidstvo naprosto přesahuje nejen svou bohatou historií, poselstvím ale i stálostí (oproti pomíjivosti člověka) a nadčasovostí. Za pozitivní považuji ujištění z výsledku této práce, že nejsme vůči těmto hodnotám hluchí a neúčastní. Než o smysluplnosti etického kodexu to spíše vypovídá o šanci lidstva obstát v ataku současných valících se nejistot a hrozeb naší postmoderní společnosti na hodnoty, které etický kodex zastává. Pokud lidstvo neztratí respekt k těmto hodnotám reprezentujícím etiku, zcela jistě se na své cestě neztratí.

Bude-li tématu etických kodexů a jeho všeobecnému uplatnění věnován na akademické půdě prostor v dalších pracích, jistě to bude přínosem, kdy etické kodexy zůstanou stále tématem aktuálním a jejich poselství podpoří udržení trendu prosazování etických přístupů v praktickém životě.

5 Seznam použité literatury

- Bible*. Praha: Česká biblická společnost, 1993, ISBN 80-900881-8-X
- Čutková, J. *Etika ve veřejné správě*. Brno: Masarykova univerzita, 2012
- Dytrt, Z. *Etika v podnikatelském prostředí*. Praha: Grada, 2006, ISBN 80-247-1589-9
- Dytrt, Z. *Dobré jméno firmy*. Praha: Alfy Publishing, 2006, ISBN 80-86851-45-1
- Dytrt, Z. *Odpovědný management v podnikání a veřejné správě*. Žilina: Georg, 2012, ISBN 978-80-89401-75-8
- Gavora, P. *Úvod do metodologie sociálního výzkumu*. Brno: Paido, 2010, ISBN 978-80-7315-185-0
- Hartmann, N. *Struktura etického fenoménu*. Praha: Academia, 2002, ISBN 80-200-0970-1
- Haškovcová, H. *Lékařská etika*. Praha: Galén, 1994, ISBN: 80-85824-03-5
- Herzogová, Z. *Policejní etika*. Praha: vlastním nákladem, 2003
- Kolektiv autorů. *Slovník spisovného jazyka českého*. Praha: nakladatelství ČSAV, 1960, ISBN 1960 1311
- Kohout, J.; Muchová, L.; Palouš, R.; Svobodová, Z. *K etické výchově*. Praha: Karolinum, 2011, ISBN 978-80-905117-0-5
- Nejedlý, Z. *Za lidovou a národní kulturu. Z české literatury a kultury (1860 - 1960)*, Praha, 1972
- Nesvadba, P. *Policejní etika*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, ISBN 978-80-7380-195-3
- Příkaský, V. *Etika*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2000, ISBN 80-7192-505-5
- Putnová, A.; Seknička, P. *Etické řízení ve firmě*. České Budějovice: Protisk, 2007, ISBN 978-80-247-1621-3, s.26-27
- Skalický, K. *Po stopách neznámého Boha*. Praha: Aula, 1994, ISBN 80-901626-4-9
- Slovo na cestu*. Praha: Česká biblická společnost, 2012, ISBN 978-80-87287-47-7
- Sokol, J. *Filosofická antropologie*. Praha: Portál, 2002, ISBN 80-7178-627-6
- Somr, M. *Etika a profesní etika*. České Budějovice, 2011
- Somr, M. *Úvod do studia metodologie a metod výzkumu*. České Budějovice, 2011
- Thomson, M. *Přehled Etiky*. Praha: Portál, 2004, ISBN 80-7178-806-6

Seznam internetových odkazů

- http://cs.wikipedia.org/wiki/Etick%C3%BD_kodex
- http://cs.wikipedia.org/wiki/Etick%C3%BD_kodex_%C3%BA%C5%99edn%C3%ADka
- <http://cs.wikipedia.org/wiki/Plat%C3%B3n>, 25.8.2013
- <http://cs.wikipedia.org/wiki/Stakeholder>
- http://ekonomika.idnes.cz/manazery-svazuji-pravidla-musi-byt-porad-za-slusnaky-pdw-/ekonomika.aspx?c=A100613_201954_ekonomika_iky, autor Novotný, P., 14.6.2010
- <http://kariera.ihned.cz/c1-53354960-jak-vytvorit-eticky-kodex-organizace>
- <http://obcan.ecn.cz/docs/ETIKA.DOC>
- <http://www.dalkia.cz/userfiles/file/kodex-manazera.pdf>
- <http://www.eticky-kodex.cz/co-je-eticky-kodex/>
- <http://www.imaturita.cz/referaty/zaklady-spolecenskych-ved/sociologie-jako-veda/51/>

<http://www.policie.cz/clanek/eticky-kodex-policie-ceske-republiky.aspx>^[1]

Zákon č.361/2003

Sb. Ze dne 23.září 2003 o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, §17, odst.3

<http://www.uspesna-lecba.cz/nemoci-a-jejich-leceni/eticky-kodex-ceske-lekarske-komory/>

http://www.wikiskripta.eu/index.php/Hippokratova_p%C5%99%C3%ADsaha

<http://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/eticky-kodex-uredniku-minimalizuje-korupcni-jednani-95380/>

Seznam grafů

Graf č. 1: Prvotní asociace při kontaktu s pojmem *etický kodex*.

Graf č. 2: Má existence etického kodexu v současné firemní kultuře ještě své místo?

Graf č. 3: Porušování zásad etického kodexu na pracovišti.

Graf č. 4: Setkání s etickým kodexem na pracovišti.

Ano, s etickým kodexem jsem se na pracovišti setkal.

Graf č. 5: Dodržování etického kodexu na pracovišti – ano či ne?

Graf č. 6: Má věřící k etickému kodexu bližší vztah?

Graf č. 7: Očekávání etického přístupu.

Graf č. 8: Postoj k etickému kodexu na pracovišti.

Graf č. 9: Porušování etického kodexu?

Graf č. 10: Vztah nadřízeného k etickému kodexu.

Graf č. 11: Porušování etického kodexu – trestat?

Graf č. 12: Poznání etického kodexu = kvalitnější pracovní výkon?

Seznam příloh

Příloha č. 1: Etický kodex České lékařské komory.

Příloha č. 2: Hippokratova přísaha.

Příloha č. 3: Etický kodex Policie České republiky.

Příloha č. 4: Služební slib.

Příloha č. 5: Etický kodex úředníka.

Příloha č. 6: Etický kodex manažera.

6 Přílohy

6.1 Etický kodex lékaře

6.1.1 Etický kodex České lékařské komory

Obecné zásady

§ 1

- (1) Stavovskou povinností lékaře je péče o zdraví jednotlivce i celé společnosti v souladu se zásadami lidskosti, v duchu úcty ke každému lidskému životu od jeho počátku až do jeho konce a se všemi ohledy na důstojnost lidského jedince.
- (2) Úkolem lékaře je chránit zdraví a život, mírnit utrpení a to bez ohledu na národnost, rasu, barvu pleti, náboženské vyznání, politickou příslušnost, sociální postavení, sexuální orientaci, věk, rozumovou úroveň a pověst pacienta či osobní pocity lékaře.
- (3) Lékař má znát zákony a závazné předpisy platné pro výkon povolání a tyto dodržovat. S vědomím osobního rizika se nemusí cítit být jimi vázán, pokud svým obsahem nebo ve svých důsledcích narušují lékařskou etiku či ohrožují základní lidská práva.
- (4) Lékař je povinen být za všech okolností ve svých profesionálních rozhodnutích nezávislý a odpovědný.
- (5) Lékař uznává právo každého člověka na svobodnou volbu lékaře.

Lékař a výkon povolání

§ 2

- (1) Lékař v rámci své odborné způsobilosti a kompetence svobodně volí a provádí ty preventivní, diagnostické a léčebné úkony, které odpovídají současnému stavu lékařské vědy a které pro nemocného považuje za nejvýhodnější. Přitom je povinen respektovat v co největší možné míře vůli nemocného (nebo jeho zákonného zástupce).
- (2) Každý lékař je povinen v případech ohrožení života a bezprostředního vážného ohrožení zdraví neodkladně poskytnout lékařskou pomoc.
- (3) Lékař musí plnit své povinnosti v situacích veřejného ohrožení a při katastrofách přírodní nebo jiné povahy.
- (4) Lékař má právo odmítnout péči o nemocného z odborných důvodů nebo je-li pracovně přetížen, nebo je-li přesvědčen, že se nevytvořil potřebný vztah důvěry mezi ním a pacientem. Je však povinen doporučit, a v případě souhlasu zajistit vhodný postup v pokračování léčby.
- (5) Lékař nemůže být donucen k takovému lékařskému výkonu nebo spoluúčasti na něm, který odporuje jeho svědomí.
- (6) Lékař nesmí předepisovat léky, na něž vzniká závislost nebo které vykazují účinky dopingového typu, k jiným než léčebným účelům.
- (7) Lékař u nevléčitelně nemocných a umírajících účinně tiší bolest, šetří lidskou důstojnost a mírní utrpení. Vůči neodvratitelně a bezprostředně očekávané smrti však nemá být cílem lékařova jednání prodlužovat život za každou cenu.

Eutanazie a asistované suicidium nejsou přípustné.

(8) U transplantací se lékař řídí příslušnými předpisy. Odběru tkání a orgánů nesmí být zneužito ke komerčním účelům.

(9) Lékař je v zájmu pacienta povinen důsledně zachovávat lékařské tajemství, s výjimkou případů, kdy je této povinnosti souhlasem pacienta zbaven, nebo když je to stanoveno zákonem.

(10) Lékař, který vykonává své povolání, je povinen odborně se vzdělávat.

(11) Lékař je povinen při výkonu povolání vést a uchovávat řádnou dokumentaci písemnou nebo jinou formou. Ve všech případech je nutná přiměřená ochrana znemožňující změnu, zničení nebo zneužití.

(12) Lékař nesmí své povolání vykonávat formou potulné praxe.

(13) Lékař nesmí sám nebo po dohodě s jinými ordinovat neúčelné léčebné, diagnostické a jiné úkony ze zjištěných motivů. V rámci své pravomoci nesmí poskytovat odborně neodpovídající vyjádření, z nichž by plynuly občanům neoprávněné výhody.

(14) Pokud lékař doporučuje ve své léčebné praxi léky, léčebné prostředky a zdravotní pomůcky, nesmí se řídit komerčními hledisky, ale výhradně svým svědomím a prospěchem pacienta.

(15) Lékař se podle svého uvážení účastní na prezentaci a diskusi medicínských témat na veřejnosti, v tisku, v televizi, rozhlasu, musí se však vzdát individuálně cílených lékařských rad a doporučení ve svůj soukromý prospěch.

(16) Lékař se musí zdržet všech nedůstojných aktivit, které přímo nebo nepřímo znamenají propagaci nebo reklamu jeho osoby a lékařské praxe a ve svých důsledcích jsou agitační činností, cílenou na rozšíření klientely. Nesmí rovněž tyto aktivity iniciovat prostřednictvím druhých osob.

(17) Nový způsob léčení je možné použít u nemocného až po dostatečných biologických zkouškách, za podmínek dodržení Helsinské konvence a Norimberského kodexu, pod přísným dohledem a pouze tehdy, pokud pacienta nepoškozuje.

(18) Lékař si má být vědom své občanské úlohy i vlivu na okolí.

Lékař a nemocný

§ 3

(1) Lékař plní vůči každému nemocnému své profesionální povinnosti. Vždy včas a důsledně zajistí náležitá léčebná opatření, která zdravotní stav nemocného vyžaduje.

(2) Lékař se k nemocnému chová korektně, s pochopením a trpělivostí a nesníží se k hrubému nebo nemravnému jednání. Bere ohled na práva nemocného.

(3) Lékař se má vzdát paternalitních pozic v postojích vůči nemocnému a respektovat ho jako rovnocenného partnera se všemi občanskými právy i povinnostmi, včetně zodpovědnosti za své zdraví.

(4) Lékař je povinen pro nemocného srozumitelným způsobem odpovědně informovat jeho nebo jeho zákonného zástupce o charakteru onemocnění, zamýšlených diagnostických a léčebných postupech včetně rizik, o uvažované prognóze a o dalších důležitých okolnostech, které během léčení mohou nastat.

(5) Zadržení informací o nepříznivé diagnóze nebo prognóze je možné individuálně v zájmu nemocného dle úvahy a svědomí lékaře. V těchto případech by měl lékař, pokud nemocný neurčil jinak, informovat rodinné příslušníky pacienta nebo osoby jemu blízké.

(6) Lékař nesmí zneužít ve vztahu k nemocnému jeho důvěru a závislost jakýmkoliv způsobem.

Vztahy mezi lékaři

§ 4

- (1) Základem vztahů mezi lékaři je vzájemně čestné, slušné a společensky korektní chování spolu s kritickou náročností, respektováním kompetence a přiznáním práva na odlišný názor.
- (2) Lékař v zájmu své stavovské cti i s ohledem na pověst lékařské profese nesmí podceňovat a znevažovat profesionální dovednosti, znalosti i poskytované služby jiných lékařů, natož používat ponižujících výrazů o jejich osobách, komentovat nevhodným způsobem činnost ostatních lékařů v přítomnosti nemocných a nelékařů.
- (3) Lékař kolegiálně spolupracuje s těmi lékaři, kteří současně nebo následně vyšetřují či léčí stejného pacienta. Předává-li z důvodných příčin nemocného jinému lékaři, musí mu odevzdat zjištěné nálezy a informovat ho o dosavadním průběhu léčby.
- (4) Lékař je povinen požádat dalšího nebo další lékaře o konzilium vždy, když si to vyžádají okolnosti a nemocný souhlasí. Je právem lékaře navrhnout osobu konzultanta. Závěry konziliárního vyšetření mají být dokumentovány zásadně písemnou formou a je povinností o nich informovat nemocného, se zvláštním důrazem tehdy, pokud se názory lékařů liší, a je právem lékaře vzdát se dalšího léčení, pokud se nemocný přikloní k jinému názoru konzultanta.
- (5) Lékař musí svou praxi vykonávat zásadně osobně. Zastupován může být jen dočasně a to lékařem vedeným v seznamu České lékařské komory a splňujícím potřebné odborné předpoklady.

Lékař a nelékař

§ 5

- (1) Lékař spolupracuje se zdravotnickými pracovníky vyškolenými v různých specializovaných činnostech. Pověří-li je diagnostickými nebo léčebnými úkoly a dalšími procedurami, musí se přesvědčit zda, jsou odborně, zkušenostmi i zodpovědností způsobilí tyto úkony vykonávat.
- (2) Lékaři není dovoleno vyšetřovat nebo léčit s osobou, která není lékařem a nepatří k zdravotnickému personálu. Tyto osoby nesmějí být přítomny ani jako diváci při lékařských výkonech. Výjimkou z uvedených zásad jsou osoby, které se u lékaře vzdělávají, nebo pracují v lékařských oborech a další osoby, s jejichž přítomností pacient souhlasí, pokud není lékařsky zdůvodněných námitek.

Účinnost

§ 6

Tento Etický kodex České lékařské komory nabývá účinnosti dne 1. 1. 1996.⁵⁹

⁵⁹ <http://www.uspesna-lecba.cz/nemoci-a-jejich-leceni/eticky-kodex-ceske-lekarske-komory/>

6.1.2 Hippokratova přísaha

Přisahám a volám Apollóna lékaře a Asklépie a Hygieiu a Panakín a všechny bohy a bohyně za svědky, že budu tuto smlouvu a přísahu dle svých možností a dle svého svědomí dodržovat.

Toho, kdo mě naučil umění lékařskému, budu si vážit, jako svých rodičů a budu ho ze svého zajištění podporovat. Když se dostane do nouze, dám mu ze svého, stejně jako i jeho potomkům dám a budou stejní jako moji bratři. Pokud po znalosti tohoto umění (lékařského) zatouží, budu je vyučovat zdarma a bez smlouvy. Seznámím své syny a syny svého učitele a všechny ustanovené a na lékařský mrav přísahající s předpisy, přednáškami a se všemi ostatními radami. Jinak však s nimi neseznámím nikoho dalšího.

Lékařské úkony budu konat v zájmu a ve prospěch nemocného, dle svých schopností a svého úsudku. Vystříhám se všeho, co by bylo ke škodě a co by nebylo správné.

Nepodám nikomu smrtící prostředek, ani kdyby mne o to kdokoli požádal, a nikomu také nebudu radit (jak zemřít). Žádné ženě nedám prostředek k vyhnání plodu.

Svůj život uchovám v čistotě a bohabojnosti, stejně tak i své lékařské umění. Nebudu (lidské tělo) řezat, ani ty, co trpí kameny, a tento zákrok přenechám mužům, kteří takového řemeslo provádějí.

Do všech domů, kam vstoupím, budu vstupovat ve prospěch nemocného, zbaven každého vědomého bezpráví a každého zlého činu. Zvláště se vystříhám pohlavního zneužití žen i mužů, svobodných i otroků. Cokoli, co při léčbě i mimo svou praxi ve styku s lidmi uvidím a uslyším, co nesmí se sdělit, to zamlčím a uchovám v tajnosti.

Když tuto přísahu dodržím a neporuším, nechť ve mém životě i ve mém umění skromně dopředu postoupím. Tak získám si vážnost všech lidí po všechny ty časy. Když ale zákazy přestoupím a přísahu poruším, nechť se pravý opak stane.⁶⁰

⁶⁰ http://www.wikiskripta.eu/index.php/Hippokratova_p%C5%99%C3%ADsaha

6.2 Etický kodex Policie České republiky

Příslušníci Policie České republiky, vědomi si svého poslání, spočívajícího ve službě veřejnosti, založeného na úctě a respektu k lidským právům, vyjadřují následující principy, jež chtějí sdílet a dodržovat.

1. Cílem Policie České republiky je

- a. chránit bezpečnost a pořádek ve společnosti,
- b. prosazovat zákonnost,
- c. chránit práva a svobody osob,
- d. preventivně působit proti trestné a jiné protiprávní činnosti a potírat ji,
- e. usilovat o trvalou podporu a důvěru veřejnosti.

2. Základními hodnotami Policie České republiky je

- a. profesionalita,
- b. nestrannost,
- c. odpovědnost,
- d. ohleduplnost,
- e. bezúhonnost.

3. Závazkem Policie České republiky vůči společnosti je

- a. prosazovat zákony přiměřenými prostředky s maximální snahou o spolupráci s veřejností, státními a nestátními institucemi,
- b. chovat se důstojně a důvěryhodně, jednat se všemi lidmi slušně, korektně a s porozuměním a respektovat jejich důstojnost,
- c. uplatňovat rovný a korektní přístup ke každé osobě bez rozdílu, v souladu s respektováním kulturní a hodnotové odlišnosti příslušníků menšinových skupin všude tam, kde nedochází ke střetu se zákony,
- d. při výkonu služby jednat taktně, korektně a vhodně uplatňovat princip volného uvážení,
- e. používat donucovacích prostředků pouze v souladu se zákonem; nikdy nezacházet s žádnou osobou krutě, nehumánně či ponižujícím způsobem,
- f. nést odpovědnost za každou osobu, která byla omezena Policií České republiky na osobní svobodě,
- g. zachovávat mlčenlivost o informacích zjištěných při služební činnosti,
- h. zásadně odmítat jakékoliv korupční jednání, netolerovat tuto protizákonnou činnost u jiných příslušníků Policie České republiky, odmítnout dary nebo jiné výhody, jejichž přijetím by mohlo dojít k ovlivnění výkonu služby,
- i. zásadně se vyhýbat jakémukoliv jednání, které by mohlo být střetem zájmů

4. Závazkem vůči ostatním příslušníkům Policie České republiky je

- a. usilovat o otevřenou a partnerskou spolupráci,
- b. dbát, aby vztahy byly založeny na základě profesní kolegiality, vzájemné úcty, respektování zásad slušného a korektního jednání; jakékoliv formy šikanování a obtěžování ze strany spolupracovníků či nadřízených jsou vyloučeny,

- c. netolerovat ani nekrýt podezření z trestné činnosti jiných příslušníků Policie České republiky a trestnou činnost neprodleně oznámit; stejně tak netolerovat ani jiné jejich protiprávní jednání či jednání, které je v rozporu s Etickým kodexem Policie České republiky.

5. Osobním a profesionálním přístupem příslušníků Policie České republiky je

- a. nést osobní odpovědnost za svoji morální úroveň a svůj profesionální výkon,
- b. chovat se bezúhonně ve službě i mimo ni tak, aby důstojně reprezentovali Policii České republiky svým jednáním, vystupováním i zevnějškem.

Každý příslušník Policie České republiky, který jedná v souladu se zákonem a Etickým kodexem Policie České republiky, si plně zaslouží úctu, respekt a podporu společnosti, jejíž bezpečnost chrání i s nasazením vlastního života.⁶¹

6.2.1 Služební slib

*Slibuji na svou čest a svědomí, že při výkonu služby budu nestranný a budu důsledně dodržovat právní a služební předpisy, plnit rozkazy svých nadřízených a nikdy nezneužiji svého služebního postavení. Budu se snažit vždy a všude chovat tak, abych svým jednáním neohrozil dobrou pověst bezpečnostního sboru. Služební povinnosti budu plnit řádně a svědomitě a nebudu váhat při ochraně zájmů České republiky nasadit i vlastní život.*⁶²

⁶¹ <http://www.policie.cz/clanek/eticky-kodex-policie-ceske-republiky.aspx>

⁶² Zákon č.361/2003 Sb. Ze dne 23.září 2003 o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, §17, odst.3

6.3 Etický kodex úředníka

Preamble

Každý úředník a zaměstnanec veřejné správy je povinen při rozhodování dodržovat a ctít zákonnost všech postupů a rovný přístup ke všem fyzickým i právnickým osobám. Smyslem tohoto kodexu je vytvářet, udržovat a prohlubovat důvěru veřejnosti ve veřejnou správu.

Účelem Etického kodexu úředníků a zaměstnanců veřejné správy (dále jen „Kodex“) je vymezit a podporovat žádoucí standardy chování úředníka a zaměstnance veřejné správy ve vztahu k veřejnosti a spolupracovníkům.

Úředník a zaměstnanec veřejné správy zachovává věrnost zásadám práva a spravedlnosti vyplývajícím z evropského kulturního a historického dědictví, jedná v duchu nedotknutelných hodnot lidské důstojnosti a svobody, zachovává úctu a loajalitu k České republice, jakož

i k úřadu a ostatním úředníkům a zaměstnancům veřejné správy.

Článek 1

Zákonnost

(1) Úředník a zaměstnanec veřejné správy plní úkoly veřejné správy v souladu s ústavním pořádkem, se zákony a ostatními právními předpisy a s právem Evropské unie, jakož i s mezinárodními smlouvami, kterými je Česká republika vázána.

(2) Při plnění úkolů veřejné správy jedná úředník a zaměstnanec veřejné správy pouze v rozsahu zákonem svěřené pravomoci orgánu veřejné správy a v souladu s jejím účelem.

Článek 2

Rozhodování

(1) V mezích zákona úředník a zaměstnanec veřejné správy vždy volí nejvhodnější řešení s ohledem na veřejný zájem a na rozhodné okolnosti konkrétního případu. Dbá na to, aby rozhodnutí nemohlo být z objektivního hlediska vnímáno jako nespravedlivé. Do práv osob úředník a zaměstnanec veřejné správy zasahuje jen za podmínek stanovených zákonem a v nezbytném rozsahu, nutném k dosažení účelu sledovaného veřejným zájmem, k jehož ochraně mu byla pravomoc svěřena.

(2) Při volbě nejvhodnějšího postupu úředník a zaměstnanec veřejné správy respektuje v mezích právních předpisů též koncepcí, priority a cíle úřadu, jeho vnitřní předpisy a pokyny nadřízených vydané v souladu s tímto kodexem.

Článek 3

Profesionalita

(1) Výkon veřejné správy je službou veřejnosti. Úředník a zaměstnanec veřejné správy vykonává veřejnou správu na vysoké odborné úrovni, kterou si prohlubuje průběžným

studiem, s nejvyšší mírou slušnosti, porozumění a ochoty a bez jakýchkoli předsudků, v souladu se zásadou rovných příležitostí bez ohledu na barvu pleti, pohlaví, národnost, náboženství, etnickou příslušnost nebo jiné charakteristiky. Nepřipouští diskriminaci či obtěžování. Za kvalitu své práce a za rozvíjení svých odborných znalostí je osobně odpovědný a své vzdělání si studiem průběžně prohlubuje.

(2) Úředník a zaměstnanec veřejné správy jedná korektně s ostatními spolupracovníky i se zaměstnanci jiných orgánů veřejné správy, respektuje znalosti a zkušenosti svých kolegů i jiných odborníků a účinně je využívá i pro svůj odborný růst.

(3) Ve vztahu k veřejnosti jedná úředník a zaměstnanec veřejné správy s nejvyšší mírou zdvořilosti, vstřícnosti a ochoty a bez jakýchkoli předsudků.

Článek 4

Nestrannost

(1) Úředník a zaměstnanec veřejné správy dbá na to, aby jeho rozhodování bylo objektivní, nestranné a přijaté řešení bylo vždy v souladu s veřejným zájmem. Při rozhodování nesmí úředník a zaměstnanec veřejné správy preferovat osobní či skupinové zájmy ani se nechat ovlivnit pozitivními či negativními vztahy ke konkrétním osobám. Úředník a zaměstnanec veřejné správy se zdrží také všeho, co by mohlo ohrozit důvěru v nestrannost jeho rozhodování.

(2) Ve shodných nebo podobných případech jedná úředník a zaměstnanec veřejné správy tak, aby mezi jednotlivými postupy nevznikaly rozdíly, jež není možno odůvodnit objektivními skutečnostmi, zejména konkrétními okolnostmi daného případu.

(3) Úředník a zaměstnanec veřejné správy vystupuje vůči účastníkům právních vztahů objektivně tak, aby je neuváděl v omyl o jejich právech a povinnostech, informuje je srozumitelně; veškerá hodnocení provádí profesionálně, objektivně, bez emocí a bez sledování osobního prospěchu a v souladu s právem a spravedlností.

Článek 5

Rychlost a efektivita

(1) Úředník a zaměstnanec veřejné správy vyřizuje pracovní záležitosti zodpovědně, bez zbytečných průtahů, nejpozději v zákonem stanovených lhůtách.

(2) Při plnění jemu svěřených úkolů postupuje úředník a zaměstnanec tak, aby stranám ani úřadu nevznikaly zbytečné náklady.

Článek 6

Střet zájmů

(1) Úředník a zaměstnanec veřejné správy svým jednáním předchází situacím, ve kterých by byl vystaven možnému střetu svého soukromého zájmu a zastávaného

funkčního zařazení. Soukromý zájem zahrnuje jakoukoliv výhodu pro něj, jeho rodinu, blízké a příbuzné osoby a právnické nebo fyzické osoby, se kterými měl nebo má obchodní nebo politické vztahy.

(2) Úředník a zaměstnanec veřejné správy nesmí ohrozit veřejný zájem tím, že se bude odvolávat na svou pozici nebo funkci ve věcech, které nesouvisejí s plněním jemu svěřených úkolů při výkonu veřejné správy.

(3) Úředník a zaměstnanec veřejné správy se nezúčastní žádné činnosti, která se neslučuje s řádným výkonem jeho pracovních povinností nebo tento výkon omezuje.

(4) Pokud si úředník a zaměstnanec veřejné správy není jistý, zda jde o úkony slučitelné s jeho podílem na výkonu veřejné správy, projedná záležitost se svým nadřízeným.

Článek 7

Korupce

(1) Úředník a zaměstnanec veřejné správy nesmí při svém rozhodování a v souvislosti s rozhodováním přijímat ani vyžadovat dary či jiná zvýhodnění pro sebe nebo někoho jiného, popřípadě jakýmkoli jiným způsobem připustit ovlivnění plnění jemu svěřených úkolů v oblasti veřejné správy, objektivního hodnocení věci a nestranného rozhodování. Dary nebo výhody poskytované úředníkovi a zaměstnanci veřejné správy zaměstnavatelem tímto nejsou dotčeny.

(2) Úředník a zaměstnanec veřejné správy jedná tak, aby se při plnění jemu svěřených úkolů v oblasti veřejné správy nedostal do postavení, ve kterém by byl zavázán nebo se cítil být zavázán oplatit službu či laskavost, která mu byla prokázána.

(3) Úředník a zaměstnanec veřejné správy se vyvaruje vztahu vzájemné závislosti a nepatřičného vlivu jiných osob (klientelismus, nepotismus), jež by mohly ohrozit jeho nestrannost.

(4) Jakékoli korupční jednání nebo podezření na takové jednání, o kterém se úředník a zaměstnanec veřejné správy dozvěděl hodnověrným způsobem, je úředník a zaměstnanec veřejné správy povinen oznámit svému nadřízenému nebo orgánu činnému v trestním řízení. Dále je úředník a zaměstnanec veřejné správy povinen bezodkladně oznámit nabídnutí či získání neoprávněné výhody.

(5) Ve všech případech, kdy by mohla vzniknout pochybnost, zda úředník a zaměstnanec veřejné správy postupuje v souladu s tímto článkem, informuje úředník a zaměstnanec veřejné správy svého nadřízeného a postupuje dle jeho pokynů.

Článek 8

Nakládání se svěřenými prostředky

Úředník a zaměstnanec veřejné správy vynakládá, v souladu s právními předpisy, veškeré úsilí, aby zajistil maximálně efektivní a ekonomické spravování a využívání

finančních zdrojů a zařízení, které mu byly svěřeny, jakož i služeb, které mu byly poskytnuty. S těmito svěřenými prostředky nakládá efektivně a hospodárně.

Článek 9

Mlčenlivost

(1) Úředník a zaměstnanec veřejné správy zachovává mlčenlivost o skutečnostech, které se dozvěděl v souvislosti s plněním úkolů veřejné správy, jež by mohly poškodit nebo ohrozit činnost zaměstnavatele. Povinnost mlčenlivosti se nevztahuje na skutečnosti, které zakládají podezření na korupční jednání.

(2) Úředník a zaměstnanec veřejné správy je povinen zachovat mlčenlivost o skutečnostech, které se dozvěděl při výkonu úřední činnosti, zejména o osobních údajích nebo utajovaných informacích v rozsahu stanoveném právními předpisy, pokud není této povinnosti v souladu s právními předpisy zproštěn.

Článek 10

Informování veřejnosti

Každý úředník a zaměstnanec veřejné správy poskytuje při plnění svých úkolů pravdivé a úplné informace v souladu s právními předpisy. Informace o činnosti orgánu veřejné správy, plnění jeho funkcí, jakož i další informace určené veřejnosti sděluje za orgán veřejné správy úředník a zaměstnanec veřejné správy, který je k tomu určen.

Článek 11

Veřejná činnost

(1) Úředník a zaměstnanec veřejné správy jedná při výkonu veřejné správy politicky nestranným způsobem. Úředník a zaměstnanec veřejné správy nevykonává veřejnou činnost, která by mohla narušit důvěru veřejnosti v jeho schopnost nestranně plnit úkoly veřejné správy.

(2) Úředník a zaměstnanec veřejné správy se v soukromém životě vyhýbá takovým činnostem, chování a jednání, která by mohla snížit důvěru ve veřejnou správu v očích veřejnosti nebo dokonce zavdat příčinu k ovlivňování úředníka a zaměstnance veřejné správy. Jedná tak, aby jeho chování přispívalo k dobré pověsti úřadu veřejné správy.

Článek 12

Reprezentace

(1) Úředník a zaměstnanec veřejné správy užívá v zaměstnání oděv, který je adekvátní jeho práci a odpovídá vážnosti jeho úřadu.

(2) Úředník a zaměstnanec veřejné správy jedná s každým ohleduplně, způsobem přiměřeným jeho sociálním schopnostem a komunikačním potřebám, a respektuje jeho individualitu. Veškerá jednání s dotyčnými osobami vede úředník a zaměstnanec veřejné správy taktně a způsobem, který respektuje důstojnost těchto osob.

(3) Úředník a zaměstnanec veřejné správy svým jednáním a vystupováním podporuje důvěryhodnost a vážnost úřadu.

Článek 13

Uplatnitelnost a vymahatelnost

Kodex navazuje na základní práva a povinnosti zaměstnanců uvedené v zákoníku práce a pracovním řádu. Zásadní porušování bude posuzováno jako porušení zákoníku práce, resp. pracovního řádu se všemi z toho vyplývajícími důsledky.

Článek 14

Závěrečná ustanovení

(1) Úředník a zaměstnanec veřejné správy dodržuje stanovené etické zásady, aktivně podporuje etické jednání a podílí se na vytváření protikorupčního prostředí. Uvědomuje si, že selhání jednotlivce v oblasti etiky má dopad na veřejnou správu jako celek, a proto jde ostatním příkladem.

(2) Poukáže-li úředník a zaměstnanec veřejné správy oprávněně na neetické chování, nebude mít jeho jednání negativní důsledky v pracovněprávních vztazích.

(3) Respektování zásad etiky je věcí profesionální cti úředníka a zaměstnance veřejné správy. Bez jejich dodržování a dodržování Kodexu nelze dostát profesionální povinnosti úředníka a zaměstnance veřejné správy.

9. května 2012 byl vládou České republiky schválen nový Etický kodex úředníků a zaměstnanců státní veřejné správy. Cílem tohoto znění kodexu bylo vymezení jasných pravidel, aby bylo všem úředníkům a zaměstnancům veřejné správy zřejmé, v jakých případech by se mohli dostat do střetu zájmů (soukromého) se zájmem občanů a jak se v takové situaci zachovat.⁶³

Tento dokument by měl garantovat kvalitu služeb, poskytovaných úředníky a zaměstnanci veřejné správy. Je rozdělen do 14.článků:

1. zákonnost
2. rozhodování
3. profesionalita
4. nestrannost
5. rychlost a efektivita
6. střet zájmu

⁶³ srov. <http://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/eticky-kodex-uredniku-minimalizuje-korupcni-jednani-95380/>

7. korupce
8. nakládání se svěřenými prostředky
9. mlčenlivost
10. informování veřejnosti
11. veřejná činnost
12. reprezentace
13. uplatnitelnost a vymahatelnost
14. závěrečná ustanovení

6.4 Etický kodex manažera

Povzbuzuji

Dokážu jasně zformulovat cíle svého pracovního týmu a dát smysl práci každého ze svých spolupracovníků.

Svůj tým dokážu začlenit do dynamického rozvoje skupiny.

Mým osobním úkolem je jít příkladem ostatním.

Rozvívám

Znám své silné a slabé stránky a dokážu je rozpoznat také u svého týmu, přičemž usiluji o neustálé zlepšování.

Novým kolegům napomáhám při začleňování do kolektivu a nabízím jim pomocnou ruku.

Rozvívám dovednosti svých kolegů a kolegyně zejména tím, že jim svěžuji některé pravomoci a podporuji tak jejich kariérní růst.

Oceňuji přínos každého člena svého týmu.

Jsem zastáncem diverzity (co do věku, kultury, národnosti, profesních a zdravotních předpokladů), podporuji spolupráci a vzájemné předávání zkušeností mezi obory, společnostmi a zeměmi v rámci skupiny.

Komunikuji

Pravidelně pořádám individuální i společné porady se svými spolupracovníky

Rozvívám dialog tým, že:

Vysvětluji a komentuji podnikovou strategii.

Poskytuji informace a dbám na to, aby byly správně pochopeny.

Naslouchám svým spolupracovníkům.

Organizuji

Časový rozvrh a lidské zdroje řídím s ohledem na vytváření hodnot, dosahování co nejlepších výsledků a spokojenosti zákazníků.

Očekávání jednotlivých pracovníků usměrňuji tak, aby sloužila společným zájmům.

Přebírám odpovědnost.

Jednám eticky a spravedlivě v souladu s hodnotami skupiny.

Nesu odpovědnost za dodržování zákonů, předpisů a vnitropodnikových pravidel (etika, bezpečnost).

Řeším spory.

Rozhoduji

Rozhoduji a vysvětluji svá rozhodnutí, aby se s nimi ostatní mohli ztotožnit.

Jsem ctížádostivý k sobě, svému týmu i svému podniku.⁶⁴

⁶⁴ <http://www.dalkia.cz/userfiles/file/kodex-manazera.pdf>

